

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 9.11.2005
KOM(2005) 561 končno

SPOROČILO KOMISIJE

Strateški dokument širitve 2005

{SEK(2005) 1433 }
{SEK(2005) 1421 }
{SEK(2005) 1422 }
{SEK(2005) 1423 }
{SEK(2005) 1424 }
{SEK(2005) 1426 }
{SEK(2005) 1428 }

1. POLITIKA ŠIRITVE EU

Širitev je eno najmočnejših političnih orodij EU. Privlačna sila EU je pripomogla, da so se komunistični režimi srednje in vzhodne Evrope preoblikovali v sodobne, dobro delujoče demokracije. Pred kratkim je spodbudila obsežne reforme v Turčiji, Hrvaški in zahodnem Balkanu. Vsem evropskim državljanom je v korist, če imajo v soseščini trdne demokracije in uspešna tržna gospodarstva. Za EU je izjemno pomembno zagotoviti skrbno voden proces širitve, ki po Evropi širi mir, stabilnost, blaginjo, demokracijo, človekove pravice in načelo pravne države.

EU v miru združuje Evropo, ki je bila dolge rodove kraj delitev in spopadov. Leta 2004 se ji je pridružilo deset novih članic, aprila 2005 sta pristopno pogodbo podpisali Bolgarija in Romunija. Oktobra 2005 je Evropska unija začela pristopna pogajanja s Turčijo in Hrvaško, s Srbijo in Črno goro pa pogajanja o stabilizacijsko-pridružitvenem sporazumu. Vse to se je zgodilo zaradi napredka držav pri izpolnjevanju ustreznih pogojev.

Zahodni Balkan je za EU prav poseben izziv. Politika širitve mora pokazati svojo preobrazbeno moč v regiji šibkih državnih moči in razdeljenih družb. Prepričljiva politična perspektiva morebitne pridružitve EU je bistvenega pomena za nadaljevanje njihovih reform. Prav tako pa je popolnoma jasno, da se te države lahko pridružijo samo, če bodo v celoti izpolnile merila.

Politika širitve je opredeljena s členom 49 Pogodbe o Evropski uniji, ki pravi, da lahko za članstvo v Evropski uniji zaprosi vsaka država, ki spoštuje temeljna demokratična načela EU¹. EU je postavila politična in gospodarska merila za sprejem novih članic ter merila v zvezi z obveznostmi članic in njihovo upravno usposobljenostjo za izvajanje in uveljavljanje pravnih aktov in politik EU². Tri osnovna načela, po katerih se ravna Komisija v svojem pristopu k širitvi, so utrditev zavez, izpolnjevanje pogojev in obveščanje.

Utrditev zavez EU do širitve

Širitev je od nekdaj osrednji del evropskega projekta. EU se ne more izmakniti odgovornosti pri zagotavljanju varnosti, stabilnosti in blaginje na svoji celini in še dlje. Po odločitvi voditeljev držav in vlad EU je sedanja širitev usmerjena v Balkan in Turčijo. Evropska perspektiva je tem državam pomagala doseči pomemben napredek v zadnjih letih, vendar je proces reform še vedno negotov. Pred njimi so pomembni izzivi, denimo rešitev statusa Kosova, pri kateri bo imela EU osrednjo vlogo.

Komisija je prepričana, da je skrbno voden pristopni proces pozitiven prispevek k evropskemu projektu. Dobro delujoča Evropska unija je v interesu sedanjih in prihodnjih članic. Sposobnost Unije, da vključuje nove članice in pri tem ohranja zagon evropskega povezovanja, je pomemben dejavnik, ki je v splošnem interesu Unije in držav kandidat³.

V prihodnosti ni predvidena širitev za večjo skupino držav hkrati. Pristopna pogajanja s Turčijo so dolgoleten proces. Zahodni Balkan obsega manjše države na različnih stopnjah

---

¹ Člena 49 in 6 Pogodbe o Evropski uniji.

² Kakor je navedeno v sklepih Evropskega sveta na zasedanjih v Kopenhagnu leta 1993 in Madridu leta 1995.

³ Kakor je začrtal Evropski svet v Kopenhagnu junija 1993.

približevanja EU. Hitrost prihodnjih širitev se bo ravnala po uspešnosti posamezne države pri izpolnjevanju strogih meril, kar bo zagotovilo nemoteno vključevanje novih članic.

Hitrost širitve mora upoštevati usposobljenost EU za vključevanje novih članic. Širitev namreč pomeni pripadnost in sodelovanje pri projektu, ki temelji na skupnih načelih, politikah in institucijah. Evropska unija mora poskrbeti, da bo ohranila svojo usposobljenost za delovanje in odločanje, ki temelji na poštem ravnovesju v njenih institucijah; spoštovala proračunske omejitve; izvajala skupne politike, ki dobro delujejo in uresničujejo postavljene cilje.

EU že več kot tri desetletja uspešno vključuje države, ki se močno razlikujejo. Prav z oblikovanjem svojih politik in institucij ji je uspelo, da se pozitivno odzove na nove okoliščine, denimo na padec diktatorskih režimov, konec komunizma in pojav globalizacije. Pokazalo se je, da je širitev uspešen instrument tega procesa.

Pravičnost in nepopustljivost pri izpolnjevanju pogojev

EU mora nepopustljivo zahtevati izpolnjevanje meril, vendar tudi pravično nagraditi napredek. Države, ki želijo pristopiti, ne morejo napredovati na naslednjo stopnjo postopka, dokler niso izpolnjeni pogoji za to. Komisija je tudi pripravljena, da priporoči začasno ustavitev postopka, če država huje in večkrat krši temeljna načela EU ali če ne izpolni osnovnih pogojev posamezne stopnje. Med te pogoje sodi sodelovanje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ).

EU bo še naprej odločno zahtevala izpolnitev vseh pogojev, preden se države prosilke pridružijo. Komisija bo pomagala državam in spremljala njihov napredek ter tako zagotovila pravilno izvajanje in uveljavljanje pravnega reda Skupnosti.

Pogojnost bo uspešno spodbujala reforme na Balkanu in v Turčiji, če bo ohranjena verodostojna politična perspektiva morebitne pridružitve k Uniji. Države prosilke najlaže obdržijo javno podporo drznim in pogosto bolečim reformam, kadar jih EU podpira, sodeluje z njimi in drži svoje obljube.

Za države je perspektiva približevanja naslednji stopnji v odnosih z EU mogočna spodbuda pri njihovem preoblikovanju in sprejemanju standardov in vrednot EU. Pomembna je že pot, ki vodi do članstva, tudi kadar državo od pristopa loči več let. Ta pot je pogosto naporna, zato je nujno, da EU sodeluje ves čas procesa in ostane zavezana končnemu cilju. Ta dokument v nadaljevanju razloži časovni načrt uresničevanja evropske perspektive za države zahodnega Balkana, skupaj s posameznimi stopnjami in z njimi povezanimi pogoji.

Obveščanje o politiki širitve

Politika širitve se lahko obdrži samo z močno podporo javnosti. Komisija se zaveda pomislekov, ki jih imajo državljani EU glede povezovanja na splošno, zlasti pa širitve. EU mora izboljšati obveščanje o ciljnih in izzivih pristopnega procesa in o obravnavanju držav. To je še zlasti pomembno zaradi zaskrbljenosti, ki jo javnost čuti ob izzivih globalizacije in razpravah o prihodnosti Evrope. Evropska unija mora neposredno odgovoriti na pomisleke svojih državljanov. Predvsem mora ponuditi jasno strategijo prihodnjih pristopov, ki temelji na objektivnih pogojih in realističnih zavezah. Nujno je boljše obveščanje o preteklih širitvah, da se zagotovi podpora prihodnjim pristopom.

Zadnja širitev je bila neverjetno uspešna. Pred 1. majem 2004 so vsi napovedovali, da bo ta največja širitiev v zgodovini EU povzročila velike težave, denimo zastoj v delu institucij in množičen prihod delavcev migrantov. V resnici pa so bile nujne prilagoditve omejene in obvladljive. Petindvajset držav članic v celoti sodeluje v institucijah. Državljeni EU na delu zunaj svojih matičnih držav so pozitivno prispevali h gospodarstvu tistih držav članic, ki so odprle svoje trge dela.

Novе države članice so po drugi strani prinesle gospodarsko dinamiko in pomagale ohraniti in odpreti nova delovna mesta po vsej EU. Povečana trgovina in vlaganja so okrepila enotni trg. Vsi evropski državljani imajo korist od uporabe evropskih standardov v novih državah članicah, denimo varstva okolja.

Vendar pa se o tej uspešnosti ni dovolj govorilo. Potreben bo usklajen skupni odziv. Države članice morajo nositi svoj del odgovornosti pri pojasnjevanju in obrambi politik, ki so jih soglasno potrdile. Komisija bo njihova prizadevanja dopolnila z različnimi načini obveščanja javnosti o svoji politiki širitve in z dokazi spodbijala napačne razlage. K pogovoru bo poskušala pritegniti glavne politične dejavnike, medije, akademske kroge, poslovne in socialne partnerje in tako spodbujala boljše poučeno razpravo o preteklih in prihodnjih širitvah. Bistveni del komunikacijske strategije Komisije je dialog s civilno družbo, ki naj bi povezal civilno družbo v EU in v državah kandidatkah in pomagal izboljšati medsebojno razumevanje, obravnavati pomisleke in spodbuditi kakovostno razpravo⁴.

***

Ta dokument najprej obravnava državi kandidatki, Hrvaško in Turčijo, potem pa morebitne države kandidatke z zahodnega Balkana⁵. Skupaj s tem dokumentom so objavljena tudi podrobna poročila o napredku posamezne države. Analiza o Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji pa je zajeta v Mnenju o prošnji te države za članstvo v EU, ki je bilo tudi objavljeno 9. novembra.

2. TURČIJA IN HRVAŠKA

2.1. Napredek Turčije

Politična tranzicija v Turčiji se nadaljuje in država še naprej zadostno izpolnjuje kopenhagenska politična merila. Veljati so začele pomembne zakonodajne reforme, ki bi morale povzročiti strukturne spremembe pravnega sistema in zlasti sodstva. Vendar se je proces sprememb leta 2005 upočasnil, reforme pa se izvajajo neenakomerno. Kršitev človekovih pravic je manj, vendar še vedno so, zato je nujno, da se začne izvajati veljavna zakonodaja, na nekaterih področjih pa sprejmejo nove zakonodajne pobude. Bolj si je treba prizadevati na področju temeljnih svoboščin in človekovih pravic, zlasti svobode izražanja, pravic žensk, verske svobode, sindikalnih pravic, kulturnih pravic, ter za odločnejši boj proti mučenju in slabemu ravnanju. Turčija bi zlasti morala reformni proces boljše povezati z delom vseh javnih organov. Svojo zavezanost nadaljnim političnim reformam bi morala pokazati z otipljivejšimi dosežki, ki bodo koristili vsem turškim državljanom ne glede na njihovo poreklo.

---

⁴ Glej Sporočilo Komisije o dialogu med civilno družbo EU in držav kandidatk (COM(2005) 290).

⁵ Komisija je 25. oktobra 2005 poročala o svojem spremljanju napredka v Bolgariji in Romuniji (glej Sporočilo Komisije COM(2005) 534).

Turčija je dosegla korenit napredek na gospodarskem področju in lahko zdaj velja za delujoče tržno gospodarstvo, če bo vztrajala pri nedavnih stabilizacijskih in reformnih dosežkih. Srednjeročno bi morala biti sposobna vzdržati pritisk konkurence in se spopasti s tržnimi silami v Uniji, če bo vztrajala pri svoji stabilizacijski politiki in se odločno lotila strukturnih reform.

Kar zadeva sprejetje in izvajanje pravnega reda Skupnosti (*acquis*), je Turčija dosegla napredek pri prilagajanju na številnih področjih, na večini področij pa je še vedno na začetku. Delo je treba nadaljevati na vseh področjih, nova zakonodaja se ne sme oddaljevati od pravnega reda Skupnosti, ne sme se nadaljevati diskriminacija neturških ponudnikov storitev ali izdelkov ali različno obravnavanje držav članic EU. Spoštovati je treba obveznosti, ki izhajajo iz carinske unije. Okrepiti je treba upravno in pravosodno usposobljenost in zmogljivosti za uporabo pravil EU, ko bodo uvedena v državi.

2.2. Napredek Hrvaške

Hrvaške nima večjih težav pri izpolnjevanju političnih pogojev za članstvo. Napredovala je na večini področij, veliko pa je še treba narediti za reformo sodstva, vključno z nepristranskim pregonom vojnih zločinov, za boj proti korupciji, za boljši položaj manjšin in lažji povratak beguncev. Regionalno sodelovanje dobro napreduje, tako na področju dvostranskih odnosov s sosednjimi državami kot na področju regionalnih pobud. Slabo sodelovanje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo je bilo vzrok, da EU ni začela pristopnih pogajanj, predvidenih marca 2005; Hrvaška zdaj v celoti sodeluje in mora tako nadaljevati.

Kar zadeva gospodarska merila, lahko zdaj Hrvaška velja za delujoče tržno gospodarstvo. Srednjeročno bi morala biti sposobna vzdržati pritisk konkurence in in se spopasti s tržnimi silami, če bo še naprej izvajala reforme za odpravo preostalih slabosti.

Na področju sprejetja in izvajanja pravnega reda Skupnosti je Hrvaška nekoliko napredovala, zlasti pri prilagajanju zakonodaje. Hrvaška mora nadaljevati prilaganje zakonodaje na vseh področjih in hkrati okrepiti upravno in pravosodno usposobljenost in zmogljivosti za uveljavljanje pravnega reda. Uveljavljanje zakonodaje je marsikje slabo, raven upravne usposobljenosti pa neenaka.

2.3. Pristopna strategija

Vodenje pristopnih pogajanj

Z začetkom pristopnih pogajanj 3. oktobra 2005 se je začelo tudi novo zgodovinsko poglavje v odnosih med EU ter Turčijo in Hrvaško. EU je glede tega izpolnila svoje zaveze. Pogajanja bodo obema državam dala možnost, da pokažeta svojo odločnost in sposobnost izpeljati potrebno preobrazbo in izpolniti vse pogoje za članstvo.

Podpis Dodatnega protokola k Sporazumu iz Ankare letos poleti je bil pogoj za začetek pristopnih pogajanj s Turčijo. EU bo pazljivo spremljala izvajanje tega protokola in to ovrednotila leta 2006, zlasti v zvezi z odstranitvijo vseh omejitev za prost pretok blaga, vključno na prevoznih sredstvih.

Ocena glavne tožilke Mednarodnega kazenskega sodišča za nekdanjo Jugoslavijo, da Hrvaška zdaj v celoti sodeluje, je državi odprla vrata za začetek pristopnih pogajanj s Svetom. Nezmanjšano in polno sodelovanje z MKSJ bo ostalo pogoj za napredovanje ves čas

pristopnega procesa. Če Hrvaška na kateri koli stopnji ne bo v celoti sodelovala z MKSJ, bo to vplivalo na splošen napredek pri pogajanjih in bi jih lahko začasno ustavilo.

Pogajanja se bodo vodila na podlagi jasnih in nepopustljivih pogajalskih okvirov, ki jih je odobril Svet in ki določajo metodo in vodilna načela⁶. Pogajanja bodo temeljila na dosežkih držav, hitrost pogajanj pa na napredku držav pri izpolnjevanju pogojev za članstvo. Unija od obeh držav pričakuje, da bosta v celoti izpolnili politična merila in si ves čas pogajanj prizadevali za nadaljnje izboljšanje. Če bo katera država huje in večkrat kršila načela svobode, demokracije, spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravne države, ki so temelj Evropske unije, se pristopna pogajanja lahko začasno ustavijo. Obe državi bosta morali sprejeti pravni red Skupnosti, če želita postati državi članici. Kot pri vseh prejšnjih pristopnih pogajanjih je možen dogovor o posebnih ureditvah.

Evropska unija bo natančno določila primerjalna izhodišča za začasno zaprtje in po potrebi tudi za odprtje posameznih poglavij. Med izhodišči, ki jih bo Komisija upoštevala pri poglavjih na področju gospodarstva, bo največ pozornosti namenila izpolnjevanju pogodbenih obveznosti, ki jih imata državi do Unije in vseh njenih držav članic v okviru pridružitvenih sporazumov, pri Turčiji pa še v okviru carinske unije in Dodatnega protokola, ter izpolnjevanja merila delujočega tržnega gospodarstva. Če Komisija na poznejši stopnji ugotovi, da država kandidatka teh obveznosti ali meril ne izpolnjuje več, lahko državam članicam predlaga začasno ustavitev pristopnih pogajanj glede ustreznih poglavij.

Prva stopnja pogajanj je bil začetek analitičnega pregleda (imenovanega „pregled usklajenosti zakonodaje“) pravnega reda Skupnosti 20. oktobra 2005. Pri pregledovanju usklajenosti se zberejo strokovnjaki Turčije, Hrvaške in Komisije ter razložijo predpise EU in proučijo načrt posamezne države za njihovo sprejetje in izvajanje. Po pričakovanjih bo pregledovanje usklajenosti vseh poglavij pravnega reda trajalo do jeseni 2006. Po pregledu usklajenosti poglavja bo EU na predlog Komisije odločila, ali se ga lahko odpre in katera primerjalna izhodišča je treba izpolniti pred njegovim odprtjem.

Podpiranje reform

Temeljni kamen, na katerem sloni strategija Komisije za Turčijo, je dejavna podpora političnim reformam. Redno spremljanje političnih meril so okrepila pogosta srečanja politikov in strokovnjakov, ki natančno pregledujejo vsa vprašanja in težave, izhajajoče iz raznih postavk političnih meril. Če naj se ohrani zagon pogajanj, bo treba glavna odprta vprašanja obravnavati v začetni fazi pristopnih pogajanj, tudi s primerjalno analizo potrebnih ukrepov v okviru ustreznih pogajalskih poglavij.

Komisija še naprej dejavno podpira politične, gospodarske in druge reforme na Hrvaškem, povezane s pristopnim procesom, zlasti v okviru Stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma, ki je začel veljati februarja 2005.

Komisija za obe državi predlaga partnerstvo za pristop, ki bo odražalo glavne prednostne naloge, opredeljene v poročilih o napredku. Izpolnjevanje pogojev pri napredovanju na poti do EU se z njimi spremeni v otipljiva dejanja. Projekti pomoči EU so namenjeni enakim prednostnim nalogam.

---

⁶ Pogajalski okviri so objavljeni na <http://europa.eu.int/comm/enlargement/turkey/docs.htm> in http://europa.eu.int/comm/enlargement/croatia/key_documents.htm

Ko je Hrvaška postala država kandidatka, je postala upravičena do vseh treh predpristopnih finančnih instrumentov: Phare za vzpostavljanje institucij ter ekonomsko in socialno kohezijo; ISPA za okolje in prometno infrastrukturo; SAPARD za kmetijstvo in razvoj podeželja. Hrvaška izpolnjuje tudi pogoje za regionalni program CARDS v letih 2005 in 2006. Predpristopna finančna sredstva v letu 2005 znašajo 105 milijonov EUR, v letu 2006 pa 140 milijonov EUR. Hrvaška lahko sodeluje tudi pri programih Skupnosti.

Program predpristopne finančne pomoči za Turčijo v letu 2005 obsega nacionalni program in povezane odhodke za večdržavne programe, komunikacijo in upravljanje, kar znaša skupaj 300 milijonov EUR v letu 2005 in 500 milijonov EUR v letu 2006. Glavne prednostne naloge programa 2005 odražajo prednostne naloge EU v zvezi s političnimi merili, ekonomsko in socialno kohezijo, izvajanjem pravnega reda Skupnosti na ključnih področjih ter politični in socialni dialog med EU in Turčijo. Sem sodijo tudi finančna sredstva za pripravo Turčije na uvedbo obširne infrastrukture, po 2007 pa ukrepi, podobni strukturnim skladom.

3. ZAHODNI BALKAN

3.1. Napredovanje Albanije, Bosne in Hercegovine, Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije⁷, Srbije in Črne gore ter Kosova⁸

Politično dogajanje

Politični položaj se na splošno izboljšuje, vendar ostajajo pomembni izzivi nerešeni. Albanija je politično stabilnejša, kar dokazuje nemoten prehod ob zamenjavi vlade julija/avgusta 2005; toda upravljanje je treba še precej izboljšati. Bosna in Hercegovina je dosegla precejšen napredek pri uresničevanju prednostnih nalog iz študije izvedljivosti, toda zapletena ustavna ureditev povzroča pogoste zastoje in neučinkovitost pri odločanju. Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija je pokazala močno zavezanost izvajanju Ohridskega okvirnega sporazuma; po letu 2001 je dosegla pomemben napredek in okrepila stabilnost države. Srbija in Črna gora se srečujeta s strukturnimi slabostmi in težavami pri koordinaciji, zlasti na področjih, kjer si pristojnosti delijo državna skupnost in republiki. Politične institucije na Kosovu še niso popolnoma dorasle vzpostavitvi resnično demokratične, varne in večetnične družbe.

Delovanje demokratičnih institucij se na splošno izboljšuje. Države morajo dokončati volilno reformo. Standardi volilnega postopka so se izboljšali. Delo parlamentov v vsej regiji postaja vse učinkovitejše, vendar ga v nekaterih državah še hromi pomanjkanje sredstev in nekonstruktivno politično vzdušje. Javne uprave so upravno in izvedbeno slabo usposobljene in nezaščitene pred vmešavanjem politike. Države morajo okrepiti reformna prizadevanja. Oblikovati morajo tudi visoko kvalificirano in neodvisno javno službo, ki bo znala voditi proces evropskega povezovanja.

V sodstvu potekajo reforme, pravni sistemi so se izboljšali. Vendar sodstvo na splošno ostaja šibko in premalo neodvisno. Neučinkovitost, pomanjkanje sredstev, zaostanki pri reševanju zadev, slabo izvajanje in uveljavljanje zakonodaje so težave, s katerimi se srečujejo vse države. Glavna prednostna naloga sodnega sistema na Kosovem je zaposlovanje pripadnikov

---

⁷ Napredek, ki ga je dosegla Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija, obravnava mnenje Komisije, ki je objavljeno ločeno (COM(2005) 562).

⁸ Upravljanje Kosova trenutno ureja Resolucija 1244 Varnostnega sveta ZN.

manjšin. Čeprav so skoraj vse države vzpostavile pravne okvire za zaščito človekovih pravic in manjšin, je diskriminacija še vedno pogosta.

Nadaljevati je treba reformo policijske službe, preprečiti vmešavanje politike v njeno delo in zagotoviti takšno organiziranost, ki bo v skladu s tehničnimi in strokovnimi standardi. Organizirani kriminal in korupcija ostajata nerešena težava v celotni regiji. Protikorupcijske strategije držav je treba izboljšati in posodobiti z realistično postavljenimi cilji in časovnim razporedom.

Število prijavljenih beguncev ali notranje razseljenih oseb se je zmanjšalo predvsem zaradi ponovnega prijavljanja beguncev in notranje razseljenih oseb v Srbiji in Črni gori ter Bosni in Hercegovini. Izbruh nasilja na Kosovem marca 2004 je močno otežil postopek vračanja ljudi, Beograd in Priština pa še vedno nista uspela vzpostaviti dialoga o tem vprašanju.

Sodelovanje Bosne in Hercegovine ter Srbije in Črne gore z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo se je izboljšalo, večja se število izročenih obtožencev Haagu, vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja za polno sodelovanje. Skoraj vse države so približale zakonodajo Sklepu Sveta o zamrznitvi sredstev fizičnih oseb, ki jih bremeni obtožnica MKSJ⁹.

Močnejše regionalno sodelovanje je pomembno zaradi nadaljnje stabilizacije in sprave. Pokazalo bo tudi sposobnost države, da se spoprime z naprednejšimi odnosi v EU. Nedavno opravičilo srbskega predsednika za vojne zločine, ki so jih zagrešili njegovi sodržavljanji v Bosni in Hercegovini, je bilo spodbudno znamenje vse močnejšega procesa sprave. Sodelovanje pri vračanju beguncev se je izboljšalo, krepi se tudi na področju pravosodja, svobode in varnosti, vključno z bojem proti organiziranemu kriminalu.

Pakt stabilnosti je dal dragocen prispevek v zadnjih šestih letih, vendar se izhodišča za njegovo delo spreminjajo. Regija postopno posvaja regionalno sodelovanje, denimo v okviru sodelovanja jugovzhodne Evrope. Reformirani Pakt stabilnosti bi lahko postopno in ustrezno prenesel svoje glavne naloge na regijo in tako ohranil zagon regionalnega sodelovanja.

Gospodarsko dogajanje

Makroekonomska stabilnost se je na splošno okrepila. To je pripomoglo k trajnostni gospodarski rasti in zmerni inflaciji. Visok primanjkljaj tekočih računov pa ostaja vir ranljivosti.

Napredek pri strukturnih reformah je neenakomeren. Prav tako je različen napredek pri postopku privatizacije in prestrukturiranja. Uveljavljanje premoženjskih pravic in pogodb je še vedno težavno. Obsežen neformalni sektor je ostal vir neenake konkurence in davčnih utaj. Liberalizacija trgovine se je nadaljevala z dokončanjem regionalne mreže sporazumov o prosti trgovini. Da bi države vzpostavile delujoče tržno gospodarstvo, morajo zagotoviti nadaljnjo makroekonomsko stabilizacijo in strukturne reforme, vključno z liberalizacijo in privatizacijo. Za to bo treba vzpostaviti ustrezne regulativne okvire in strukture upravljanja družb.

---

⁹ Sklep Sveta 2004/767/SZVP o izvajanju skupnega stališča 2004/694/SZVP.

3.2. Predpristopna strategija

Uresničevanje perspektive članstva: časovni načrt

Za vse države zahodnega Balkana velja možnost članstva v EU, ko bodo izpolnile potrebne pogoje¹⁰. EU bo ostala pri svoji zavezi. Približevanje temu cilju bo odvisno od dosežkov in prizadevanj posamezne države pri izpolnjevanju pogojev. Države so na različnih stopnjah poti do članstva v EU, vse pa bodo lahko uresničile evropsko perspektivo z upoštevanjem časovnega načrta, ki je razložen spodaj.

Države zahodnega Balkana imajo kot morebitne države kandidatke že dostop do številnih instrumentov, ki so namenjeni pomoči državam kandidatkam. Sem sodi tudi dostop do programov Skupnosti (denimo na področju izobraževanja, znanosti in razvoja), pomoč pri doseganju standardov EU, trgovinski preferenciali za njihove izdelke, redna poročila Komisije in postavljanje prednostnih nalog pri politikah EU.

Vsaka država lahko sklene daljnosežni **stabilizacijsko-pridružitveni sporazum** z EU. Takšni sporazumi so državam zahodnega Balkana v pomoč pri pripravah na prihodnje članstvo, saj uvajajo predpise EU na razna področja še pred pristopom. Veljaven Stabilizacijsko-pridružitveni sporazum imata za zdaj Hrvaška in Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija. Tudi Albanija se bliža sklenitvi sporazuma, Srbija in Črna gora je pravkar začela pogajanja za ta sporazum, Bosna in Hercegovina pa bo to storila v bližnji prihodnosti.

Preden EU **začne pogajanja o stabilizacijsko-pridružitvenem sporazumu**, prouči, ali so izpolnjeni osnovni pogoji. Predpogoj za začetek pogajanj je zadostna **stabilizacija**.

EU podpira nadaljnjo stabilizacijo regije s številnimi instrumenti v okviru skupne zunanje in varnostne politike, vključno s posebnimi predstavniki EU, nadzorno misijo EU, vojaškimi enotami EU v Bosni in Hercegovini ter policijskimi misijami EU v Bosni in Hercegovini in Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji. S stabilizacijo držav in njihovim napredovanjem na poti do evropskih povezav se bo morala spremeniti tudi oblika navzočnosti EU. Evropska unija je naredila pomemben korak, ko je leta 2005 imenovala isto osebo za vodjo delegacije Komisije in za posebnega predstavnika v Skopju.

Ko bo stabilizacija ustrezno zagotovljena, lahko Komisija v **poročilu o izvedljivosti** priporoči Svetu, ali in pod katerimi pogoji se lahko začnejo pogajanja o stabilizacijsko-pridružitvenem sporazumu. Glede na pomen, ki ga imajo pogodbena razmerja, je prednostna naloga Komisije, da čim prej začne in konča pogajanja o stabilizacijsko-pridružitvenem sporazumu s preostalimi državami. Pogajanja s Srbijo in Črno goro so se začela oktobra 2005. Oktobra je Komisija priporočila Svetu, da začne tudi pogajanja z Bosno in Hercegovino.

Pogajanja o stabilizacijsko-pridružitvenem sporazumu se lahko **končajo**, ko država doseže zadosten splošen napredek pri reformah, ki so bistvenega pomena za uresničitev sporazuma. Po podpisu morata sporazum ratificirati EU in prihodnja pridružena država. Do takrat se določbe stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma v zvezi s trgovino uporabljajo v okviru začasnega sporazuma. Sporazum začne veljati po opravljeni ratifikaciji.

Veljaven Stabilizacijsko-pridružitveni sporazum imata Hrvaška in Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija. Albanija je dosegla zadosten napredek pri oblikovanju zakonodajnega

---

¹⁰ Evropski svet na zasedanju v Solunu junija 2003.

in institucionalnega okvira ter upravne usposobljenosti, ki je potrebna za pravilno izvajanje prihodnjega sporazuma; tako se bliža koncu pogajanj o stabilizacijsko-pridružitvenem sporazumu.

Po mnenju Komisije bi bilo mogoče pogajanja o stabilizacijsko-pridružitvenem sporazumu s Srbijo in Črno goro ter Bosno in Hercegovino skleniti v letu dni po njihovem začetku. Ta ambiciozni časovni razpored bo odvisen od konkretnega napredka pri političnih, gospodarskih in institucionalnih reformah.

Z uspešnimi pogajanja in sklenitvijo sporazuma lahko država pokaže svojo sposobnost spoprijemanja z naprednejšimi odnosi v EU. Pravilno izvajanje sporazuma je torej najboljša osnova za oceno pripravljenosti države na naslednji dve fazi, status države kandidatke in nato pristopna pogajanja. Zadovoljivo izvajanje obveznosti stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma (vključno z določbami v zvezi s trgovino) bo torej odločilen element, ko bo EU obravnavala **prošnje** države za članstvo.

Po prošnji države za članstvo in na podlagi mnenja Komisije se EU lahko odloči, da državi prosilki podeli **status kandidatke**. Takšen status je politično priznanje tesnejših odnosov z državo na njeni poti do članstva. V praksi to pomeni, da lahko država uporabi pomoč EU na vseh področjih, ki zadevajo njeno sposobnost prevzeti obveznosti članstva, denimo pripravljenost za izvajanje strukturnih skladov. Ne pomeni pa kakega samodejnega povečanja celotnega zneska pomoči, dodeljene državi. Status kandidatke za zadevno državo pomeni začetek novega poglavja v njenih odnosih z EU in ugodnosti, ki jih prinašata intenzivnejši politični dialog in gospodarsko sodelovanje s Komisijo in državami članicami.

Status kandidatke je nujen pogoj, da se **začnejo pristopna pogajanja**, ne pa tudi zadostni. Preden se pristopna pogajanja začnejo, mora država doseči zadostno raven skladnosti s kopenhagenskimi merili. Izpolnjena morajo biti politična merila¹¹, vključno s polnim sodelovanjem z MKSJ, kadar ustreza. Država mora doseči tudi pomemben napredek pri izpolnjevanju gospodarskih meril in obveznosti, ki jih prinaša članstvo. Komisija prouči splošno izpolnjevanje meril v svojem mnenju o prošnji države za članstvo, pozneje pa redno poroča o njenem napredku. Evropski svet na podlagi priporočila Komisije odloči, kje in kdaj se pogajanja začnejo. Ko je odločitev o tem sprejeta, se na podlagi pogajalskega okvira, ki ga sprejme Svet na predlog Komisije, skliče mednarodna konferenca

Kakor je izrecno navedeno v pogajalskem okviru za Hrvaško, se morata izpolnjevanje posebnih meril v stabilizacijsko-pridružitvenem procesu in izvajanje stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma nadaljevati vse do pristopa. Slabo izpolnjevanje teh zahtev bo vplivalo na pogajanja. Pretekle izkušnje kažejo, da lahko pristopna pogajanja trajajo različno dolgo, odvisno od države. Pogajanja so že po naravi časovno neomejen proces. Po koncu pogajanj se rezultati upoštevajo v pristopni pogodbi. Ta pogodba omogoči pristop k Evropski uniji, pred tem pa jo mora odobriti Evropski parlament, vse države članice in država pristopnica pa jo morajo ratificirati.

Podpiranje reform

Evropsko partnerstvo daje smernice reformnim prizadevanjem države in navaja konkretne ukrepe, ki so potrebni za napredovanje po časovnem načrtu. Z njimi se opredelijo kratkoročne

---

¹¹ Kakor je določil Evropski svet v Helsinkih decembra 1999.

in srednjeročne prednostne naloge za vsako posamezno stopnjo predpristopnega procesa. Države članice bi se morale na prednostne naloge v predlogu EU nemudoma odzvati z ustreznim akcijskim načrtom. Da bi se partnerstvo državam kar najbolje obrestovalo, morajo prednostne naloge partnerstva v celoti vključiti v domači politični program, vključno z zakonodajnim, proračunskim in upravnim načrtovanjem. Evropsko partnerstvo bo še naprej podlaga za program pomoči za zahodni Balkan CARDS¹².

Evropska unija podpira reformni program evropskih partnerstev z različnimi instrumenti. **Pomoč EU** za zahodni Balkan obsega znesek v višini 539 milijonov EUR samo v letu 2005, vključno s podporo regionalnemu programu, do katere je še naprej upravičena Hrvaška. Pomoč je namenjena izzivom, ki so opredeljeni v okviru evropskih partnerstev. Uporablja se tudi že večina novih instrumentov podpore EU, ki so bili odobreni na zasedanju v Solunu leta 2003. Države so dobile možnost sodelovanja v programih Skupnosti, da bi tako поблиže spoznale politike in delovne metode EU. Komisija namerava v bližnji prihodnosti predlagati uporabo diagonalne kumulacije porekla v medsebojnem trgovanju držav te regije, ki imajo z EU sklenjene sporazume o prosti trgovini. Komisija je ločeno predlagala še petletno podaljšanje prostega dostopa držav do trga EU pravzaprav za vse izdelke. Napredek pri sklenitvi sporazumov o ponovnem sprejemu in poenostavitvi vizumskih postopkov bo znamenje medsebojne zavezanosti nadaljnjemu sodelovanju na področju pravosodja, svobode in varnosti.

4. SKLEPNE UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA

- (1) Politika širitve, ki jo vodi Komisija, temelji na utrditvi zavez, izvajanju pogojev in obveščanju. S skrbno vodenim procesom širitve se po Evropi širijo mir, stabilnost, blaginja, demokracija in načelo pravne države. Evropska unija bo ostala pri sprejetih zavezah, ko bodo države izpolnile stroge pogoje za pristop. Vsaka država bo ocenjena po svojih dosežkih. Komisija bo državam pomagala in spremljala njihov napredek ter tako zagotovila pravilno izvajanje in uveljavljanje zakonodaje. Hkrati mora EU kot celota bolje obveščati o ciljnih in izzivih pristopnega procesa.
- (2) Z začetkom pogajanj s Turčijo in Hrvaško 3. oktobra se je začelo novo poglavje v političnem in gospodarskem povezovanju. V pristopnih partnerstvih so navedene glavne naloge, ki jih mora opraviti posamezna država, da bi pogajanja napredovala.
- (3) Prihodnost zahodnega Balkana je v EU. Države zahodnega Balkana prehajajo od stabilizacije in obnove k trajnostnemu razvoju, pridružitvi in povezovanju v evropske strukture ter uresničujejo cilje, ki jih je postavil Evropski svet v Solunu leta 2003. Komisija želi zagotoviti podpis stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma z vsemi državami in tako vzpostaviti zdravo pogodbeno razmerje. Zadovoljivo izvajanje obveznosti stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma (vključno z uporabo določb v zvezi s trgovino v obliki začasnega sporazuma) bo odločilen element, ko bo EU obravnavala prošnjo države za članstvo.
- (4) Komisija je letos predlagala, da EU začne pogajanja o stabilizacijsko-pridružitvenem sporazumu s Srbijo in Črno goro ter Bosno in Hercegovino. Glede na napredek držav pri uresničevanju političnih, gospodarskih in institucionalnih reform bi bilo ta

---

¹² CARDS = Pomoč Skupnosti za obnovo, razvoj in stabilizacijo.

pogajanja o sporazumu verjetno mogoče končati v letu dni po njihovem začetku. Albanija je dosegla zadosten splošen napredek pri uresničevanju reform, ki so ključne za njeno izvajanje prihodnjega stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma; tako se bliža koncu pogajanj.

- (5) EU skrbi za to, da ima Kosovo koristi od glavnih instrumentov, ki so na voljo regiji. Začetek pogovorov o statusu je izziv za vso regijo in za mednarodno skupnost. Odločenost vseh držav pri zavezanosti večletnemu, stabilnemu in demokratičnemu Kosovu bo odločilno pripomogla k sklenitvi trajnostne rešitve, s katero se bo okrepila varnost in stabilnost regije, ter k nadaljnjemu napredovanju na poti do EU.
- (6) Komisija v svojem mnenju priporoča Evropskemu svetu, da Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji podeli status države kandidatke. Pristopna pogajanja bi se morala začeti, ko bo država zadostno izpolnila merila za članstvo. Komisija bo Svetu najpozneje do konca leta 2006 predložila poročilo o napredku, ki ga je dosegla Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija.

Priloga: Sklepne ugotovitve poročil o napredku za Albanijo, Bosno in Hercegovino, Hrvaško, Srbijo in Črno goro ter Kosovo, Turčijo

Albanija

Kar zadeva **politični položaj**, je Albanija dosegla napredek pri krepitvi svojih demokratičnih in pravosodnih institucij ter javne uprave, vendar je za njihovo boljše delovanje potrebno odločnejše izvajanje strategij in zakonov. Prizadevala si je odpraviti korupcijo in uveljaviti človekove pravice. Še več vztrajnosti bo potrebno, če želi doseči pomembnejše rezultate. Albanija ima še vedno pozitivno politično in trgovsko vlogo v regiji.

Parlament ostaja središče političnega pogovora in je izdal precejšnje število pomembnih zakonov. Pretirano politično nasprotovanje je preprečilo politično soglasje glede reform in upočasnilo napredek. Nov pravilnik parlamenta in zlasti okrepljeni odbor za evropske povezave bi lahko pomagala doseči konstruktivno soglasje. Parlamentarne volitve julija 2005 so bile v glavnem pravilno izpeljane in so se končale z nemoteno zamenjavo oblasti, opazne pomanjkljivosti pa so pokazale potrebo po nadaljnji volilni reformi.

Vlada je oblikovala pomembne nove strategije in orodja koordinacije, pomembna za albansko napredovanje na poti do EU. Pri mnogih bo treba vložiti več truda, da bi dali konkretno boljše rezultate. Ministrstvo za evropske povezave se je okrepilo, vendar potrebuje dodatne vire, da bo lahko bolje vodilo in usklajevalo vprašanja v zvezi z EU. Z združitvijo več ministrstev bi se lahko izboljšala koordinacija na povezanih področjih politike, vendar je treba zagotoviti ustrezen nadzor in uravnoteženost.

Albanija je izboljšala nadzor, zaposlovanje in usposabljanje uslužbencev javne uprave in sprejela ukrepe za boljši pravni sistem. Zdaj mora zagotoviti ustrezno ločitev političnih in upravnih ravni ter izboljšati postopke ocenjevanja in zaposlitvene pogoje za javne uslužbence.

Izboljšala je delovanje pravosodnega sistema. Uvedla je boljše usposabljanje sodnikov in tožilcev, z nadaljnjimi ukrepi pa bi zdaj morala zagotoviti njihovo neodvisnost ter boljše

zaposlitvene pogoje za drugo pravosodno osebje. Sprejela je ukrepe za večjo preglednost pravosodnega sistema in boljšo koordinacijo, vendar to ni dovolj. Res je bilo izdanih več sodnih odločb, vendar je njihovo število še vedno razmeroma nizko. Zdaj bi bilo treba uporabiti nova pravna orodja in regionalne sporazume za uspešnejši boj proti organiziranemu kriminalu in terorizmu.

Nekaj prizadevanj je bilo tudi na področju boja proti korupciji: nadaljevalo se je delo v mednarodnih forumih, sprejeta je bila nova zakonodaja o navzkrižju interesov, večje število javnih uradnikov je bilo obtoženih korupcije, boj proti korupciji v policijskih vrstah je bil odločnejši. Konkretni rezultati so kljub vsemu maloštevilni: bolj si je treba prizadevati za uveljavitev trenutne zakonodaje in sprejetje novih ukrepov v skladu z albanskim protikorupcijskim akcijskim načrtom, priporočili GRECO in mednarodnimi protikorupcijskimi konvencijami.

Na področju človekovih pravic si je Albanija prizadevala izboljšati razmere v zaporih s sprejetjem novega kodeksa ravnanja in zakona o notranjem nadzoru za zapore, vendar so zaradi neustrezne infrastrukture razmere v njih še naprej slabe. Izboljšati bi bilo treba poznavanje in uveljavljanje domače zakonodaje in mednarodnih konvencij o ravnanju z zaporniki. Svoboda medijev se ni bistveno izboljšala. Z novo zakonodajo so se okrepile premoženjske pravice, vendar je treba pospešiti njeno izvajanje. Albanija je zgled verske strpnosti, še naprej pa si mora prizadevati za uveljavitev mednarodnih standardov na področju človekovih pravic in pravic manjšin.

Albanija ima v regiji še naprej pozitivno vlogo in si dejavno prizadeva poglobiti politične in trgovinske vezi s sosedami v okviru sporazumov o prosti trgovini in regionalnih večstranskih pobud ter s konstruktivno politiko glede Kosova.

Albansko **gospodarstvo** delno deluje po načelih delujočega tržnega gospodarstva. Več nepopustljivejših reformnih prizadevanj bo potrebnih za odpravo pomanjkljivosti na področju konkurenčnosti.

Gospodarska rast je bila močna in inflacija je ostala pod nadzorom. Primanjkljaj tekočih računov je manjši. Nadaljevala se je fiskalna konsolidacija, proračunski primanjkljaj se je zmanjšal. Dosežen je bil napredek pri reformi javne uprave in izboljšala se je upravna usposobljenost davčne uprave. Nekoliko so se izboljšale razmere na področju nadzora javnih financ in notranje revizije. Izpeljana je privatizacija malih in srednje velikih podjetij. Leta 2004 je bila prodana hranilnica, v začetku leta 2005 se je začela privatizacija Albtelecoma. Z uvedbo nadzora tveganja se je izboljšal bonitetni nadzor. Trg dela je razmeroma prilagodljiv.

Okrepiti pa je treba upravljanje javnega sektorja in pospešiti privatizacijo velikih podjetij. V zadnjem času se je izboljšalo delovanje finančnega sektorja in usmerjanje prihrankov v produktivne naložbe, vendar ne dovolj. Težave ostajajo pri vzpostavitvi in uveljavljanju premoženjskih pravic, kar slabo vpliva na morebitne naložbe in gospodarsko dejavnost. Pri ustanavljanju podjetij so še vedno ovire zaradi nezadostne infrastrukture, slabe zakonodaje in neučinkovitega izvajanja davčne zakonodaje. Prav tako ostaja nerešeno vprašanje nepoštenih konkurence podjetij iz sive ekonomije. Izobrazbena raven ostaja razmeroma nizka, primanjkuje kvalificirane delovne sile.

Albanija je dosegla manjši napredek pri izpolnjevanju **evropskih standardov**. To se je zgodilo predvsem s sprejetjem nove zakonodaje in vzpostavitvijo novih institucij. Nekoliko se

je okrepila tudi upravna usposobljenost, za nadaljnji napredek pa bo potrebno več zavzetosti in sredstev.

Kar zadeva *notranji trg*, je Albanija napredovala na področju *prostega pretoka blaga*. Izpeljava standardizacije in certificiranja je zadovoljiva, več pozornosti pa je treba nameniti izvajanju direktiv glede novega, globalnega in starega pristopa. Zakonodaja na področju meroslovja se ni spremenila, oprema za testiranje ostaja pomanjkljiva. Za ustrezen tržni nadzor so potrebna dodatna prizadevanja na pravnem in upravnem področju. Izboljšati in izvajati bi bilo treba zakonodajo o varstvu potrošnikov. Kar zadeva *prost pretok oseb in storitev ter pravico do ustanavljanja*, se Albanija še vedno srečuje z vprašanjem izseljevanja. Zakonodaja o ustanavljanju je razmeroma neomejevalna, potrebne pa bodo spremembe za odpravo razlikovanja med domačimi in tujimi podjetji. Dokaj liberalni so tudi predpisi za opravljanje storitev. Na področju *prostega pretoka kapitala* ni bilo večjih sprememb.

Albanija je precej napredovala na področju *carinskih* predpisov in pobiranje prihodkov se je povečalo, napredek na sorodnih področjih pa je bil manjši; potrebni so tudi novi ukrepi za boj proti korupciji v carinski službi. *Davčna* zakonodaja se je izboljšala predvsem v korist malih in srednje velikih podjetij. Pozitiven je bil prenos prispevkov za socialno in zdravstveno zavarovanje na davčno upravo. Davčno zakonodajo je treba izvajati pošteno in pregledno ter izboljšati pobiranje prihodkov.

Na področju *konkurence* si je treba še naprej prizadevati za boljše razumevanje načel konkurence pri tržnih subjektih. Na področju državnih pomoči je bil dosežen velik napredek z ustanovitvijo oddelka za državno pomoč in s sprejetjem nove zakonodaje. Treba bi bilo spoštovati obstoječa predpise glede *javnih naročil*, več dela pa bo potrebnega, da se z njimi povezana zakonodaja uskladi s standardi EU. Sprejeta je bila nova zakonodaja na področju *pravic intelektualne lastnine*, pospešiti pa bi bilo treba njeno uveljavitev. Manjši napredek je bil dosežen pri *statističnem* sistemu, zlasti pri klasifikaciji in vzpostavitvi poslovnega registra, ki bi ga bilo treba zdaj razširiti. Izboljšati bi bilo treba makroekonomsko statistiko.

Na področju *sektorske politike, industrije ter malih in srednje velikih podjetij* je bil napredek manjši, so pa na ta sektor pozitivno vplivali zgoraj navedeni ukrepi na področju obdavčevanja. Albanija bi morala v celoti uresničiti svoj akcijski načrt za zmanjšanje upravnih ovir in obravnavo sive ekonomije.

Na področju *kmetijstva in ribištva* je bil napredek neznatn. Kmetijska dejavnost ima še naprej vlogo ekonomskega in socialnega blažilca, saj zmanjšuje revščino in brezposelnost, čeprav se njen delež v BDP še naprej niža. Veliko je treba narediti za boljšo kakovost kmetijskih in ribiških proizvodov, zlasti v zvezi z varnostjo živil.

Na področju *okolja* je bil napredek omejen. Sprejetih je bilo nekaj izboljšanih zakonov, uveljavljanje zakonov pa je še vedno težavno. Za izvajanje okoljske zakonodaje bi bilo treba okrepiti upravno usposobljenost.

Določen napredek je opaziti na področju *prometa*, zlasti pri zakonodaji in sodelovanju na mednarodnih forumih, medtem ko ostaja prometna infrastruktura neustrezna in slabo vzdrževana. Albanija bi morala izvesti svoj osrednji načrt za promet ter izboljšati prometno varnost raznih prevoznih sredstev. Naložbe v prometni sektor bi morale biti pregledne in v skladu s predpisi o javnih naročilih.

Albanija je veliko naredila v *energetskem* sektorju, zlasti z uvedbo energetskega akcijskega načrta, prilagoditvijo zakonodaje in podpisom Pogodbe o energetske skupnosti jugovzhodne Evrope. Samo z nadaljnjim doslednim izvajanjem energetskega akcijskega načrta bo lahko zmanjšala še vedno pogoste izpade električne energije in nezakonite energetske povezave.

Nekaj napredka je bilo doseženega na področju *informacijske družbe in medijev*, zlasti z liberalizacijo telekomunikacij in boljšo distribucijo elektronskih komunikacij. Na uspešen konec privatizacije Altelecoma je treba še počakati, pripraviti bi bilo treba zakonodajo na področju telekomunikacij, ki bi privabila nove naložbe. Prilagoditi je treba zakonodajo na področju elektronskih komunikacij, informacijske tehnologije in avdiovizualij ter zagotoviti nediskriminatorno izvajanje.

Albanija je pripravila dokument o politiki notranjega nadzora javnih financ, ki pa ga je treba še izpopolniti. Kar zadeva zunanjo revizijo, bi bilo treba izboljšati delovanje Vrhovnega računskega sodišča Albanije v skladu s smernicami INTOSAI ter zagotoviti njegovo finančno neodvisnost.

Na področju *pravosodja, svobode in varnosti* je Albanija zagotovila večjo zanesljivost potovalnih dokumentov, mora pa informatizirati sistem izdaje *vizumov* ter zakonodajo na tem področju približati standardom EU. Albanija je precej izboljšala *mejni nadzor*, zlasti z boljšo infrastrukturo upravljanja in informacijske tehnologije ter sodelovanjem s sosednjimi državami, pereč problem pa je še vedno nedovoljena trgovina, ki bi jo bilo treba obravnavati v okviru strategije povezanega upravljanja meja, ki bi zagotovila boljše medsebojno sodelovanje služb in dodatna sredstva. Na področju *priseljavanja in azila* je bila sprejeta nacionalna strategija in Albanija je z EU podpisala sporazum o ponovnem sprejemu. Zdaj je treba zagotoviti finančna sredstva in izvajanje.

Albanija je bila uspešna v boju proti *pranju denarja*, predvsem z novo izvedbeno zakonodajo in ukrepi za boljše medsebojno sodelovanje organov in regij. Nadaljnje delo je treba usmeriti predvsem v rezultate, enoti za finančni nadzor, tožilstvu ter policijskemu oddelku za gospodarski kriminal pa zagotoviti več virov, da bodo lahko res učinkoviti pri svojem delu.

Albanija je imela nekaj uspeha v boju proti prometu s prepovedanimi *drogami* in je odobrila nacionalno strategijo boja proti prepovedanimi drogami, uvedbo posebnih preiskovalnih načinov ter zakonodajo o zaplembi premoženja. Vendar Albanija še naprej ostaja glavna prehodna država za promet s prepovedanimi drogami, zato bi morala strategijo boja proti drogami postaviti na prvo mesto in zagotoviti več finančnih sredstev. Okrepiti bi morala organe pregona, izboljšati koordinacijo doma in s tujimi partnerji ter javnim uslužbencem preprečiti oviranje preiskav v zvezi z mamili.

Albanija je tudi povečala učinkovitost svoje državne *policije*, okrepila oddelke za boj proti organiziranemu kriminalu in korupciji ter tožilstvo in zaradi korupcije odpustila večje število policistov, zlasti na višjih položajih. Kljub temu je treba še izboljšati opremo in upravljanje policije, zlasti v zvezi s človeškimi viri, preglednostjo, avtonomnostjo in policijskimi evidencami, ter pospešiti prizadevanja za sklenitev sporazuma z Europalom.

Albanija je sprejela ciljno usmerjen skupek zakonov in tako dosegla nekaj uspeha v boju proti *organiziranemu kriminalu in terorizmu*. Še naprej izvaja posebne akcijske ukrepe proti organiziranemu kriminalu, dala je večji pomen glavnim organom ministrstva ter izboljšala zakone v zvezi s premoženjskimi koristmi iz kaznivih dejanj. Izboljšala se je analiza policijskih informacij, zmanjšala se je pomorska trgovina z ljudmi. Vendar bi bilo treba

pospešiti izvajanje akcijskih ukrepov, nujni so tudi konkretni ukrepi za zaščito prič. Albanija bi morala izboljšati sodelovanje med ustanovami, dosledneje razvijati regionalno in mednarodno sodelovanje ter odločneje uporabiti nova pravna orodja za prijetje in pregon storilcev kaznivih dejanj. Boj proti *terorizmu* se je okrepil z ustanovitvijo direktorata za posebne policijske enote. Albanija je podprla mednarodne pobude na tem področju, izgnala je osumljene pristaše terorizma, izboljšuje varnost letališč. Pospešiti bi morala izvajanje mednarodnih konvencij in še izboljšati varnost tiranskega letališča.

Bosna in Hercegovina

Kar zadeva **politični položaj**, je Bosna in Hercegovina napredovala pri utrjevanju stabilnosti institucij, ki zagotavljajo demokracijo, pravno državo, človekove pravice ter spoštovanje in zaščito manjšin. Izpolnjena je večina obveznosti, ki izhajajo iz pristopa k Svetu Evrope. Kljub temu je potrebno nadaljnje prizadevanje za zagotovitev dokončne samozadostne države, ki je sposobna prevzeti vso odgovornost upravljanja.

Kar zadeva demokratična načela, je Bosna in Hercegovina prevzela vso organizacijsko in finančno odgovornost pri izvedbi občinskih volitev leta 2004. Dodaten napredek pomeni izvajanje Zakona o svetu ministrov in Zakona o ministrstvih. Zdaj je treba nadaljevati prizadevanja za večjo učinkovitost izvršnih in zakonodajnih teles, za ustrezno opremljenost državnih institucij pri izvajanju nalog ter za okrepitev sodelovanja med državo in entitetama.

Nekateri pozitivni ukrepi so bili sprejeti na področju javne uprave. Ustanovljena je bila Koordinacijska služba za reformo javne uprave; povečalo se je število osebja na Direktoratu za evropske povezave; izvedena je bila revizija glavnih sektorjev javne uprave. Zdaj si je treba bolj prizadevati za vzpostavitev sodobne in učinkovite javne službe. Celovit akcijski načrt reforme javne uprave še ni sprejet. Nerešeno ostaja vprašanje potrebnega osebja in ustreznih prostorov za razne uprave. Izjemno pomembno je tudi nadaljnje usposabljanje javnih uslužbencev.

Pozitiven premik je bil storjen na področju sodstva. Sprejeta je bila zakonodaja o ustanovitvi enotnega Visokega sodnega in tožilskega sveta. S to zakonodajo se je okrepila neodvisnost sodstva po vsej državi. Bosna in Hercegovina postopno prevzema odgovornost za upravljanje sodstva, ki jo je doslej imela mednarodna skupnost.

Več prizadevanj bo potrebnih za boj proti korupciji. Številne posamezne primere korupcije je obravnavalo sodišče, veliko pa se jih še vedno izogne pravici. Treba je pripraviti in izvajati ustrezne akcijske načrte za boj proti korupciji. Pozitiven korak je tudi sprejetje zakona o navzkrižju interesov. Zdaj je treba zagotoviti doslednost pri njegovem izvajanju.

Napredek je opazen tudi na področju obrambne reforme, in sicer sprejetje zakonodaje, ki je potrebna za ustanovitev enotne majhne in profesionalne vojske v skladu z zahtevami Partnerstva za mir v okviru Nata. Na področju reforme policije je treba pozdraviti podporo, ki so jo dali parlamenti na ravni entitet in države sporazumu o preoblikovanju policijskih sil v skladu z zahtevami EU. Zdaj ga je treba ustrezno izvajati.

Sprejeta je bila manjkajoča zakonodaja za spodbujanje vračanja beguncev, delovati je začel Sklad za vračanje beguncev. Precejšen napredek je opazen pri vračanju beguncev in razseljenih oseb na področja, kjer so živeli pred vojno. Dokončanje tega procesa bi moralo zdaj biti prednostna naloga, prav tako delo v zvezi s socialno in gospodarsko vključitvijo povratnikov. Večji premik se je zgodil pri organih za človekove pravice, ki so prešli iz

mednarodne v nacionalno pristojnost. Vendar se morajo nadaljevati prizadevanja za izpolnitev mednarodnih standardov na področju človekovih in manjšinskih pravic. Ustrezno pozornost je treba pri tem nameniti preprečevanju delitev šol po etničnih ločnicah. Prav tako je treba več storiti za vključitev romske manjšine.

Sodelovanje z MKSJ se je izboljšalo. Vendar si je treba še naprej prizadevati za polno sodelovanje, ki bo pomagalo postaviti vse obtožence pred sodišče. Nadaljevalo se je konstruktivno sodelovanje s sosednjimi državami. Kljub temu bi bilo treba zagotoviti ustrezno izvajanje regionalnih sporazumov o prosti trgovini. Bosna in Hercegovina bi morala tudi več storiti za izpolnitev preostalih zahtev, ki izhajajo iz pristopa k Svetu Evrope, zlasti v zvezi z volitvami in izobraževanjem.

Gospodarstvo Bosne in Hercegovine le delno ustreza delovanju po načelih delujočega tržnega gospodarstva. Več odločnih reformnih prizadevanj bo potrebnih za odpravo hujših pomanjkljivosti na področju konkurenčnosti.

Gospodarska rast se je leta 2004 znova povzpela, industrijska proizvodnja se je povečala. Inflacija je ostala nizka, pomembno se je povečalo število tujih neposrednih naložb. Usklajevanje med entitetama se je nadaljevalo, zlasti na področju posrednega obdavčevanja, kjer so se pristojnosti z ravni entitet prenesle na urad za posredno obdavčevanje. To je omogočilo novo sodelovanje; izboljšala se je tudi koordinacija davčne in gospodarske politike, na primer z ustanovitvijo nacionalnega davčnega sveta. Sprejeti so bili nekateri ukrepi za boljše poslovno okolje. Z nadaljnjo izboljšavo regulativnega okvira se je okrepilo bančno posredništvo.

Toda raven brezposelnosti in zunanjih neravnovesij ostaja visoka, povečali so se izzivi fiskalne politike. Za vzdrževanje makroekonomske stabilnosti in zaščito vzdržnosti valutnega odbora je nujno previdno prepletanje makroekonomskih politik. Podjetniški sektor, ki večinoma prinaša izgubo, je treba nujno prestrukturirati in pospešiti privatizacijo, da bi se tako okrepila produktivna osnova gospodarstva. Prav tako so nujni ukrepi, ki bodo zmanjšali vmešavanje vlade v gospodarstvo in izboljšali poslovno okolje. Povečati je treba prilagodljivost trga dela in okrepiti sodstvo, zlasti na področju stečajev in premoženjskih pravic. Za uspešnejše upravljanje proračunskih izzivov je treba izboljšati koordinacijo in analitične zmogljivosti, obseg javne porabe pa realno zmanjšati. Te zahtevne naloge potrebujejo hitro ukrepanje ter odločno politično zavezanost in sodelovanje med različnimi ravni vlade.

V času od zadnjega poročila je Bosna in Hercegovina napredovala pri približevanju **evropskim standardom**. To se je zgodilo predvsem s sprejetjem nove zakonodaje in vzpostavitvijo številnih novih institucij. Nekoliko se je okrepila tudi upravna usposobljenost. Zdaj si je treba vztrajno prizadevati za povečanje izvedbene usposobljenosti, zlasti zaradi prihodnjega stabilizacijsko-privrednega sporazuma.

Kar zadeva *notranji trg*, je Bosna in Hercegovina nekoliko napredovala na področju *prostega pretoka blaga*, zlasti s sprejetjem nove zakonodaje o standardih, certificiranju, ocenjevanju skladnosti, splošni varnosti živil in tržnem nadzoru. Toda novi zakoni se še niso začeli ustrezno izvajati. Človeški in tehnični viri so omejeni in izvozna zmogljivost Bosne in Hercegovine je okrnjena, ker se ne uporablja ocenjevanje skladnosti v lokalni proizvodnji. V zvezi s *pretokom oseb, storitev in pravico do ustanavljanja* je bil dosežen manjši napredek pri storitvah in ustanavljanju, predvsem zaradi sprejetja zakonodaje v sektorju zavarovalništva in

vzpostavitve enotnega poslovnega registra. Na področju *prostega pretoka kapitala* ni bilo večjih sprememb.

Bosna in Hercegovina je napredovala na področju *carine in obdavčenja* s sprejetjem nove carinske zakonodaje, vzpostavitvijo enotne carinske uprave in reorganizacijo carinskih služb. Sprejet je bil zakon o DDV, stekle so priprave na izvajanje. Toda pomemben izziv ostajata izvajanje zakona in dejansko pobiranje DDV. Vztrajno si je treba prizadevati za povečanje pobiranja prihodkov, preprečevanje davčne utaje, korupcije in čezmejnega kriminala ter zagotoviti upravljanje prostih con, carinske vrednosti in vprašanj o poreklu v skladu s standardi EU. Kar zadeva carinsko vrednost, vzbuja skrb uporaba cenikov. Na področju *konkurence* sta bila pozitiven ukrep ustanovitev sveta za konkurenco in sprejetje novega zakona o konkurenci. Vendar pa se ni skoraj nič spremenilo pri državnih pomočeh. Približevanje zakonodaje na področju *javnih naročil* se je nadaljevalo. Zdaj si je treba prizadevati za ustanovitev agencije za javna naročila in revizijskega organa za javna naročila ter za njuno delovanje. Na področju *pravic intelektualne, industrijske in poslovne lastnine* nova zakonodaja predvideva ustanovitev ločenega organa za intelektualno lastnino. Bosna in Hercegovina je podpisala sporazum o sodelovanju z Evropsko patentno organizacijo in izvedla nekatere ukrepe za boj proti piratstvu. Treba pa je okrepiti izvajanje in uveljavljanje zakonodaje o pravicah intelektualne, industrijske in poslovne lastnine.

Kar zadeva *sektorske politike*, si je Bosna in Hercegovina še naprej prizadevala odstraniti ovire za podjetja in izvajati Evropsko listino o malih in srednje velikih podjetjih. Ni pa znala oblikovati ustrezne strategije za sektorja *industrije in MSP*. Na področju *kmetijstva* je bilo nekaj izboljšav zaradi sprejetja veterinarske in fitosanitarne zakonodaje ter zakonodaje v zvezi z varnostjo živil, splošno strateško načrtovanje pa je bilo slabo in nekateri organi, predvideni z novo zakonodajo, niso bili ustanovljeni. Izboljšati bi bilo treba tudi koordinacijo med državo in entitetama ter med entitetama. Na področju *okolja* je Bosna in Hercegovina sprejela nekatere ukrepe v zvezi z onesnaževanjem zraka in vode ter z odpadki. Izvedbena usposobljenost pa vseeno ostaja nizka, predvsem zaradi nezadostnih človeških in tehničnih virov. Prednostna naloga bi morala biti ustanovitev dobro opremljene državne agencije za okolje.

Na področju *prometa* se nadaljujejo prizadevanja za izboljšanje prometne infrastrukture. Sprejeta je bila zakonodaja o železnicah. Pozitiven napredek je bil tudi na področju letalstva, tudi glede regionalnega sodelovanja. Vendar si je treba vztrajno prizadevati za boljše strateško načrtovanje, boljšo infrastrukturo in postopno približevanje zakonodaje, predvsem v zvezi s tehničnimi in varnostnimi standardi, socialnimi standardi in liberalizacijo trga. Kar zadeva *energetiko*, je bilo nekaj uspeha na področju električne energije, predvsem zaradi vzpostavitve regulativnega organa na ravni države, neodvisnega operaterja sistema in nacionalne družbe za distribucijo. Obe entiteti sta sprejeli akcijske načrte za prestrukturiranje sektorja, nadaljevalo se je sodelovanje pri vzpostavljanju regionalnega trga za energijo. Bosna in Hercegovina bi morala zdaj zagotoviti izvajanje raznih akcijskih načrtov, utrditi regulativne organe na ravni države in entitet, pospešiti reformo sektorja plina ter pripraviti celovito energetske politiko. Bosna in Hercegovina je podpisala Pogodbo o energetski skupnosti jugovzhodne Evrope.

Nekaj napredka je bilo na področju *informacijske družbe in medijev*. Sprejeti so bili nekateri ukrepi za okrepitev regulativne agencije za komunikacije, ni pa bil sprejet zakon o vzpostavitvi agencije za informacijsko družbo, prav tako ni bilo napredka pri liberalizaciji storitev fiksnih telekomunikacij. Pozitiven premik sta bila sprejetje zakona o javnem radiotelevizijskem sistemu in napredovanje pri sprejemanju državnega zakona o javni

radiotelevizijski službi. Ko bo zakon o javni radiotelevizijski službi uradno sprejet, je treba izdati tudi zakone na ravni entitet.

Napredek na področju *pravosodja, svobode in varnosti* je bil predvsem pri vprašanih *vizumov, mejnega nadzora, azila in priseljavanja*. Sprejeta je bila strategija o povezanem upravljanju mej, prizadevalo se je za zmanjšanje nezakonitega priseljavanja in za večjo učinkovitost pri izdaji vizumov. Pristojnosti v zvezi z azilom, ki so jih doslej imeli mednarodni organi, postopoma prehajajo na državne organe. Vendar pa je ustrezno opravljanje nalog Ministrstva za varnost vprašljivo zaradi pomanjkanja osebja. Treba bi bilo še bolj omejiti izdajo vizumov na mejah. Kar zadeva *pranje denarja*, je bil pozitiven napredek sprejetje nove zakonodaje in vzpostavitev potrebnih struktur. Zdaj bi bilo treba zagotoviti pravilno izvajanje te zakonodaje. Na področju boja proti *drogam* se ni veliko naredilo. Bosna in Hercegovina bi morala oblikovati politiko boja proti drogam na ravni države, sprejeti ustrezno zakonodajo o boju proti mamilom in predhodnim sestavinam ter vzpostaviti urad za nadzor narkotikov, če želi doseči večjo učinkovitost v boju proti prometu s prepovedanimi drogami.

Nekaj napredka je bilo na področju *policije*. Poleg sporazuma o splošni reformi policijske službe je treba omeniti ustanovitev organov na ravni države, ki zdaj delujejo. Obveščevalne službe so se združile. Zagotovljena sta usposabljanje in oprema. Na področju *boja proti organiziranemu kriminalu in terorizmu* je bila sprejeta strategija boja proti trgovini z ljudmi. Nov napredek so strategija, zakonodaja in vzpostavitev struktur, sodelovanje z mednarodno skupnostjo na področju boja proti terorizmu je bilo dobro. Vendar so potrebna močnejša prizadevanja, zlasti ker je organizirani kriminal glavna nevarnost za stabilnost Bosne in Hercegovine in celoten socialno-ekonomski razvoj. Zakonodaja o varstvu podatkov še ni sprejeta, kar bi se moralo nemudoma zgoditi. Največjo pozornost je treba nameniti pravilnemu izvajanju zakonov in pregonu storilcev kaznivih dejanj.

Hrvaška

Hrvaška nima večjih težav pri izpolnjevanju **političnih pogojev** za članstvo. Težave, ki so se pojavile po objavi Mnenja¹³ v zvezi z zahtevo po polnem sodelovanju z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ), so zdaj odpravljene. Hrvaška na splošno dobro napreduje, vendar so potrebni dodatni napor na številnih pomembnih področjih.

Napredek je opazen na področju sodstva, vključno s sprejetjem strategije za reformo sodstva in raznih postopkovnih in organizacijskih izboljšav, vendar je treba temu področju zaradi njegovega obsega in izzivov nameniti stalno pozornost, zlasti glede velikih sodnih zaostankov in pravilnega izvrševanja sodnih odločb. Delo tožilstva pri pregonu vojnih zločincev se je izboljšalo, še vedno pa so močni etnični predsodki do srbskih obtožencev.

Kljub napredku pri vzpostavljanju potrebnega zakonodajnega in institucionalnega okvira je treba še pospešiti napore pri spopadanju s korupcijo, ki ostaja resna hrvaška težava.

Na področju človekovih pravic in manjšin je vzpostavljen ustrezen pravni okvir. Položaj manjšin se je po objavi Mnenja na splošno izboljševal. Vendar so zlasti pri izvajanju ustavnega zakona o nacionalnih manjšinah še vedno zamude. Srbi in Romi so še naprej žrtve

---

¹³ COM(2004) 257 z dne 20.4.2004.

diskriminacije, zato je nujna prednostna naloga izboljšanje njihovih zaposlitvenih možnosti ter spodbujanje večjega razumevanja med večinskim prebivalstvom. Izvajanje nove strategije glede Romov se je začelo, spopasti pa se bo treba z nekaterimi večjimi izzivi. Zlasti je treba zagotoviti ustrezno preiskavo vseh incidentov na etnični osnovi ter kazenski pregon njihovih storilcev.

V zvezi z regionalnimi vprašanji je Hrvaška sicer bila uspešna pri vračanju beguncev, ki jim je zagotovila ponovno last in obnovo njihovih bivališč, pogosto pa se ni držala predvidenih rokov. Zlasti nezadostni so bili napor pri izvajanju programov vzdrževanja stanovanj za nekdanje najemnike. Pospešiti je treba prizadevanja za vzpostavitev gospodarskih in socialnih pogojev, ki so potrebni za trajnostno vrnitev beguncev. Regionalno sodelovanje dobro napreduje, in sicer na področju dvostranskih odnosov s sosednjimi državami in na področju regionalnih pobud. Hrvaška je podpisala Pogodbo o energetski skupnosti jugovzhodne Evrope. Vendar si je treba resno prizadevati za rešitev vseh preostalih dvostranskih vprašanj, zlasti v zvezi z mejami in lastnino. Po objavi Mnenja so se pojavile težave v zvezi z zahtevo po polnem sodelovanju z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ), zaradi česar je bil preložen začetek pristopnih pogajanj, predviden za marec 2005. Položaj se je medtem izboljšal, tako da je glavna tožilka MKSJ oktobra 2005 izjavila, da Hrvaška v celoti sodeluje. Na podlagi tega je potem Svet 3. oktobra 2005 sklenil, da je izpolnjen še zadnji pogoj za začetek pristopnih pogajanj. Istega dne so se pogajanja tudi uradno začela. Svet je v svojih sklepnih ugotovitvah potrdil, da bo trajnostno in celovito sodelovanje z MKSJ ostalo ena od zahtev ves čas pristopnega procesa. Če se bo sodelovanje z MKSJ kadar koli zmanjšalo, bo to lahko pomenilo začasno ustavitev pogajanj.

Kar zadeva **gospodarska merila**, lahko Hrvaška zdaj velja za delujoče tržno gospodarstvo. Srednjeročno bi morala biti sposobna vzdržati pritisk konkurence in se spopasti s tržnimi silami v Uniji, če bo še naprej izvajala reformni program za odpravo preostalih slabosti. Politično soglasje o temeljnih vprašanjih tržnega gospodarstva po vsem sodeč ostaja nespremenjeno. Makroekonomske politike, usmerjene v stabilnost, so pripomogle k razmeroma nizki inflaciji in stabilnemu deviznemu tečaju. Zmanjšal se je precejšnji proračunski primanjkljaj in primanjkljaj tekočih računov, sprejeti so bili nekateri ukrepi za spodbujanje nadzora porabe v zdravstvenem in pokojninskem sistemu. Proces privatizacije se je leta 2005 nekoliko pospešil, poenostavili so se postopki registracije podjetij in vpisa v zemljiško knjigo. Bančni sektor se še naprej krepi, nadzor se je dodatno izboljšal. Cestna infrastruktura se je izboljšala zaradi velikih naložb v gradnjo avtocest. Z vstopom zasebnih ponudnikov storitev je napredovala liberalizacija telekomunikacijskega sektorja, kar je pozitivno vplivalo na razvoj infrastrukture. Sprejeti so bili pomembni začetni ukrepi za prenavo nerentabilnega železniškega sistema. Hrvaško gospodarstvo je že dobro povezano z gospodarstvom EU, regionalna trgovina se je okrepila.

Vendar precejšnja zunanja in fiskalna neravnovesja pomenijo morebitno nevarnost za makroekonomsko stabilnost. Zato je treba okrepiti fiskalno konsolidacijo ter jo podpreti z učinkovitimi strukturnimi ukrepi, zlasti na področju subvencij in socialnih transferjev. Živahnjejšo dejavnost zasebnega sektorja in neposredne tuje naložbe so ovirali zapleteni predpisi in pomanjkljivosti v javni upravi in sodiščih ter počasni postopki vstopa na trg in umika z njega. Neučinkovito sodstvo je še naprej krivo za slabo uveljavljanje premoženjskih pravic in pravic upnikov. Vmešavanje države v gospodarstvo je še vedno močno, malo je bilo narejenega na področju prestrukturiranja velikih državnih podjetij, zlasti v ladjedelniškem, jeklarskem in energetskem sektorju. Izziv za gospodarsko politiko je zlasti krepitev finančne discipline državnih podjetij. Če želi Hrvaška povečati svojo konkurenčnost in izboljšati

možnosti za trajnostne naložbe in gospodarsko rast, se mora odločno spopasti z ugotovljenimi slabostmi in težavami.

Glede **sposobnosti za prevzemanje obveznosti članstva** je Hrvaška po objavi Mnenja nekoliko napredovala, zlasti s prilagoditvijo zakonodaje pravnemu redu Skupnosti na področjih prostega pretoka blaga, javnih naročil ter informacijske družbe. Na področju izobraževanja in kulture ter zunanje, varnostne in obrambne politike Hrvaška dobro napreduje.

Hrvaška mora nadaljevati s prilagajanjem vse zakonodaje, pri tem pa krepiti upravne in pravosodne strukture, ki so potrebne za učinkovito uveljavitev pravnega reda Skupnosti. Uveljavljanje zakonov je pogosto slabo, raven upravne usposobljenosti pa neenaka.

Več prizadevanj za prilagoditev zakonodaje pravnemu redu Skupnosti ter za njeno učinkovito izvajanje in uveljavljanje bo potrebnih zlasti na naslednjih področjih: prosti pretok kapitala, pravo družb, informacijska družba in mediji, ribištvo, promet, energetika, zdravje in varstvo potrošnikov, carinska unija in finančni nadzor.

Hrvaška si bo morala bolj in vztrajneje prizadevati za prilagoditev zakonodaje pravnemu redu Skupnosti ter za njeno učinkovito izvajanje in uveljavljanje zlasti na naslednjih področjih: prosti pretok blaga, javna naročila, prosto gibanje delavcev, pravica do ustanavljanja in prosti pretok storitev, finančne storitve, politika konkurence, kmetijstvo in razvoj podeželja, varnost živil, obdavčenje, socialna politika in zaposlovanje, regionalna politika, sodstvo in temeljne pravice, pravosodje, svoboda in varnost.

Več naporov bo potrebnih na področju okolja, vključno z večjimi naložbami in krepitvijo upravne usposobljenosti za uveljavljanje pravnega reda.

Srbija in Črna gora

Kar zadeva **politični položaj** ter stanje *demokracije in vladavine prava* v Srbiji in Črni gori, je ustavna in pravna varnost še naprej negotova. Legitimnost parlamenta državne skupnosti je sicer obnovljena, delo srbskega parlamenta pa se je s sprejetjem novega pravilnika izboljšalo, vendar delovanje demokratičnih institucij še naprej ovirajo strukturne slabosti. Pri reviziji ustav obeh republik ni bilo napredka.

Ustavna vprašanja v Srbiji in Črni gori, zlasti v zvezi z odnosi med ustanovnima republikama in delovanjem institucij državne skupnosti, je treba reševati konstruktivno in pri tem v celoti upoštevati Ustanovno listino Srbije in Črne gore. To velja tudi za morebitni referendum o samostojnosti katere od republik. Glede na prihodnja priporočila beneške komisije bo treba pri takem referendumu upoštevati mednarodno priznane demokratične standarde.

Obe republiki sta dosegli napredek pri pravnem okviru za reformo javne uprave, izvajanje te reforme pa je še na začetni stopnji. Glede reforme javne uprave državne skupnosti ni bilo storjenega nič. Raven upravne usposobljenosti je na splošno nizka. Za pogajanja o stabilizacijsko-pridružitvenem sporazumu so bile vzpostavljene upravne strukture na ravni državne skupnosti in obeh republik.

Zaradi premajhnega demokratičnega nadzora in preglednosti finančnega upravljanja je še vedno veliko ovir pri reformi obrambnega sistema.

Sodišče državne skupnosti je začelo delo, čeprav je njegova usposobljenost slaba, dogovorjeno področje njegovega delovanja pa večinoma nepreverjeno. Prenos pristojnosti z vojaškega na civilna sodišča se je izteklo brez težav, izjema je le precejšen zaostanek pri reševanju upravnih zadev. Sodstvo se še vedno ubada s hudimi slabostmi, zlasti v Srbiji, njegova neodvisnost pa je ogrožena zaradi neupravičenega vmešavanja politike.

Korupcija ostaja resen problem. Nekaj napredka je bilo storjenega s pripravo strategije boja proti korupciji, ki jo je treba zdaj v Srbiji sprejeti in jo učinkovito izvesti.

Kar zadeva *človekove pravice* je Srbija in Črna gora napredovala pri uresničevanju zavez, ki jih je sprejela s pristopom k Svetu Evrope, predvsem z imenovanjem vladnega predstavnika za Evropsko sodišče za človekove pravice. Težave so na področju svobode izražanja in civilne družbe. Znani so primeri neprimerne ravnanja policije. Malo je bilo storjenega v zvezi s preiskavami zločinov iz časa prejšnjega režima. Celovite zakonodaje na področju boja proti diskriminaciji še ni. Izboljšalo se je spoštovanje *pravic manjšin*, vendar se incidenti še pogosti.

Srbija in Črna gora je dosegla precejšen napredek pri sodelovanju z MKSJ v času pred Poročilom Komisije o pripravljenosti na začetek pogajanj o stabilizacijsko-pridružitvenem sporazumu, zlasti z izročitvijo večjega števila obtožencev haaškemu sodišču. Sodelovanje je še vedno dobro v zvezi z opustitvijo tožb proti pričam in dostopom do dokumentov, čeprav del uprave in vojske še vedno ovira postopke. Srbija in Črna gora je dosegla manjši napredek tudi pri kazenskemu pregonu preostalih ubežnikov. Prizadevanja na tem področju se morajo nadaljevati, dokler ne bo doseženo polno sodelovanje z MKSJ.

Kar zadeva *Resolucijo 1244 Varnostnega sveta Združenih narodov o Kosovu*, je Beograd okrepil dialog s Prištino o tehničnih zadevah skupnega interesa. Vendar ni dejavnega spodbujanja kosovskih Srbov, naj sodelujejo v začasni institucijah samouprave. Konstruktivno sodelovanje Beograda pri vprašanju Kosova bo Srbiji in Črni gori pomagalo napredovati na poti do EU, medtem ko bi oviranje to napredovanje lahko ustavilo.

Regionalno sodelovanje na večstranski in dvostranski ravni se kljub občasnim težavam še naprej izboljšuje.

V obeh republikah **gospodarstvo** delno deluje po načelih delujočega tržnega gospodarstva. Več odločnih reformnih prizadevanj bo potrebnih za odpravo pomanjkljivosti na področju konkurenčnosti.

Gospodarska dejavnost v Srbiji je bila v prvi polovici leta 2005 razmeroma močna. Fiskalna konsolidacija se nadaljuje in kaže predvsem močno domače povpraševanje in boljše uveljavljanje davčne zakonodaje. Trgovinski primanjkljaj se je v prvi polovici leta 2005 zmanjšal, mednarodne rezerve so se izboljšale. Končana pogajanja z Londonskim klubom komercialnih upnikov leta 2004 so pripomogla k zmanjšanju stopnje zunanega dolga. Pospešile so se strukturne reforme, zlasti je bilo uspešno prestrukturiranje in privatizacija bank.

Vendar je bilo zavzemanje vlade za makroekonomsko stabilizacijo in strukturne reforme različno. Povečala sta se inflacija in pritisk na gibanje plač, zunanja neravnovesja so še vedno visoka. Neravnovesja so močna tudi na trgu dela. Poslovno okolje hromi birokracija, zaradi počasnega in neučinkovitega sodstva je močno oslabilen gospodarski razvoj. Delež zasebnega sektorja v BDP ostaja razmeroma skromen, konkurence je malo. Kljub napredku pri

privatizaciji še ni konkurenčnega in dinamičnega zasebnega sektorja. Državni sektor še vedno porabi velik del sredstev, kar ovira svobodno delovanje tržnih sil in učinkovito dodelitev sredstev. Izgube podjetij v družbeni in javni lasti še naprej bremenijo javne finance.

V Črni gori se je okrepila gospodarska rast. Inflacija se še naprej znižuje, liberalizacija cen je skoraj končana. Proces privatizacije se je nadaljeval. Brezposelnost je nekoliko upadla. Proračunski primanjkljaj se je leta 2004 zmanjšal. Z obnovljenim zaupanjem v bančni sektor se je povečal obseg bančnih kreditnih poslov.

Povečala pa so se tudi zunanja neravnovesja in zunanji dolg. Delež zasebnega sektorja ostaja razmeroma nizek. Razvoj zasebnega sektorja ovirajo slabosti sodnega sistema. Zaradi visoke rasti plač se je zmanjšala izvozna konkurenčnost in stopnja zaposlenosti.

Srbija in Črna gora se uspešno približuje **evropskim standardom**. Obe republiki sta uspešno delali na področju *notranjega trga*. Zaradi prihodnjih obveznosti iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma si morata še naprej vztrajno prizadevati za boljšo zakonodajo in upravno usposobljenost. Prav tako morata preprečiti medsebojno oviranje.

Obe republiki napredujeta na področju *prostega pretoka blaga*. Na področju standardizacije in certificiranja ni večjih sprememb. Na področju *pretoka oseb in pravice do ustanavljanja* ni bilo opaznejših sprememb. Kar zadeva *pravico do opravljanja storitev*, je opazen napredek v Srbiji, ki je na področju finančnih storitev sprejela sveženj novih zakonov. Pri *prostem pretoku kapitala* sta obe republiki storili malo. V Črni gori so sprejeli nov zakon o deviznem poslovanju in zakon o transakcijah v tuji valuti in kapitalskih transakcijah, ki nadalje liberalizirata pretok kapitala. Pri zagotavljanju prostega pretoka kapitala v državni skupnosti ni napredka, saj nobena od republiških centralnih bank ni dokončala sporazuma o operativnem sistemu korespondenčnih računov.

Nekaj napredka je bilo na področju *carine*. Srbija je spremenila carinsko zakonodajo in zakon o carinski tarifi ter tako nomenklaturo carinske tarife uskladila s kombinirano nomenklaturo EU. Črna gora je spremenila carinsko zakonodajo in zakon o carinski službi. Upravna in operativna usposobljenost carinskih organov se izboljšuje v obeh republikah, vendar jo je treba še okrepiti. Na področju *konkurence* sta obe republiki sprejeli protimonopolno zakonodajo ter vzpostavili osnovne strukture za nadzor državnih pomoči. Več prizadevanj bo potrebnih za ustrezno delovanje republiških režimov za nadzor nad monopoli in državnimi pomoči. V zvezi z *javnimi naročili* se v Srbiji na zakonodajnem ali upravnem področju ni nič spremenilo. Črna gora je bila nekoliko uspešnejša, saj je v področje delovanja predpisov o javnih naročilih vključila institucije državne skupnosti. Močno je treba okrepiti upravno usposobljenost za izvajanje in uveljavljanje zakonodaje o javnih naročilih, zlasti v Črni gori. V obeh republikah bi bilo treba zagotoviti, da so gospodarski subjekti iz ene republike deležni ugodnosti nacionalne obravnave v drugi ter da so institucije državne skupnosti zajete z zakonskimi predpisi o javnih naročilih. Obe republiki sta dosegli manjši zakonodajni napredek na področju *pravic intelektualne lastnine*. Črna gora je sprejela okvirni zakon za uresničevanje pravic intelektualne lastnine. Njegovo uveljavljanje se izboljšuje, odločneje pa je treba izvajati dodatne ukrepe. Obe republiki morata v celoti priznati vlogo Urada državne skupnosti za intelektualno lastnino, temu uradu pa je treba zagotoviti vso potrebno upravno usposobljenost za opravljanje njegovih nalog.

Na področju *sektorskih politik* je bilo nekaj napredka, vendar neenakomernega. Na področju *industrije ter malih in srednje velikih podjetij* sta napredovali obe republiki z izvajanjem Evropske listine o malih in srednje velikih podjetjih. Nekaj napredka je bilo na področju

kmetijstva. Zlasti Srbija je okrepila upravno usposobljenost Ministrstva za kmetijstvo in izdala nove okvirne zakone na področju veterinarstva. Pri *okolju* sta nekaj napredka dosegli obe republiki. Zlasti Črna gora je sprejela Zakon o celovitem preprečevanju in nadzoru onesnaževanja. Obe republiki sta imeli nekaj uspeha na področju *prometa*, zlasti s sodelovanjem v temeljnem regionalnem prometnem omrežju v jugovzhodni Evropi. Na področju *energetike* sta napredovali obe republiki. V Srbiji je začela delovati agencija za energetiko, potrjena je energetska razvojna strategija do leta 2015. Nadaljujeta se prevzem in preobrazba državnega podjetja za električno energijo. Črna gora je imela nekaj uspeha pri prestrukturiranju sektorja električne energije. Srbija in Črna gora je podpisala Pogodbo o energetski skupnosti jugovzhodne Evrope.

Nekaj napredka je bilo na področju *informacijske družbe in medijev*. Srbija je odpravila izključni monopol nad storitvami fiksnih telekomunikacij, toda Agencija za telekomunikacije zaradi pomanjkanja sredstev še ne deluje. V Črni gori se je končala privatizacija ponudnika storitev fiksnih telekomunikacij. Na področju *avdiovizualne politike* ni bilo napredka v Srbiji, ki je s spremembo zakona o radioteleviziji podaljšala rok, v katerem bi se morala Srbska radiotelevizija iz sedanje družbe pod nadzorom vlade preoblikovati v javno radiotelevizijo, in preložila privatizacijo radiotelevizijskih postaj, ki jih vodijo lokalne oblasti. V Črni gori je Svet za radiofuzijo izvedel razpis za pridobitev licenc za radijski spekter.

Kar zadeva *pravosodje, svobodo in varnost* ni bilo pravega napredka na področjih, na katerih si pristojnosti delijo državna skupnost in obe republiki. Obe republiki še naprej vzdržujeta različna sistema izdaje *vizumov*. Nacionalna strategija o povezanem *mejnem nadzoru* je v obeh republikah še vedno v pripravi, v Srbiji se je zavlekel prenos mejnega nadzora z vojske državne skupnosti na policijo. Na področju *azila* ni še nobena republika sprejela potrebnih zakonov za izvajanje okvirne zakonodaje državne skupnosti. Na področju *priseljavanja* je treba v celoti uveljaviti sporazume o ponovnem sprejemu.

Pri področjih, ki sodijo v pristojnost republik, je bilo nekaj zakonodajnih sprememb v zvezi z bojem proti *pranju denarja*. V zvezi z reformo policije je napredovala Črna gora, ki je sprejela zakone o policijski službi in agenciji za nacionalno varnost. Srbijo še čaka sprejem nove zakonodaje o policijski in varnostnih službah. *Organizirani kriminal* je resen problem v obeh republikah. Črna gora je sprejela strategijo boja proti korupciji in organiziranem kriminalu.

Kosovo

Politični položaj v Kosovu je bil stabilen med parlamentarnimi volitvami in poznejšo vzpostavitev koalijske vlade, prav tako v času obtožbe MKSJ nekdanjega predsednika vlade in njegove prostovoljne predaje sodišču. Vendar je delovanje začasnih institucij samouprave okrnjeno zaradi precejšnjega pomanjkanja demokracije in učinkovitosti.

Odnosi med kosovskimi Srbi in kosovskimi Albanci so še vedno napeti. Z bojkotom volitev leta 2004 so kosovski Srbi ogrozili svojo zmožnost, da bi legitimne težave svoje skupnosti reševali na demokratičen način. Večinski skupnosti kosovskih Albancev medtem ni uspelo ustvariti potrebnih razmer, ki bi olajšale sodelovanje kosovskih Srbov v političnem procesu. Zaradi takih okoliščin se je znatno upočasnilo tudi izvajanje reforme lokalne samouprave.

Pravno državo je treba na splošno okrepiti. Ena od osnovnih težav je pravna negotovost glede zakonov, ki urejajo Kosovo. Sporno je delo sodišč, saj se sodni zaostanki večajo. Pravosodne institucije in organe za kazenski pregon je treba precej izboljšati, da bodo lahko uveljavljali

zakonodajo, predvsem kar zadeva premoženjske pravice ter boj proti organiziranemu in finančnemu kriminalu Korupcija je močno razširjena, povezanega in odločnega ukrepanja pa ni.

Upravna usposobljenost Kosova je izjemno slaba. Javna uprava je neučinkovita in pod vplivom politike, njeno ravnanje ni zmeraj pravično. Vzpostavljena je pravna podlaga za javno službo in upravljanje javnih financ, vendar ni preglednosti in odgovornosti. Vladno koordinacijo je treba okrepiti, prav tako je treba dodatno opredeliti razmerje med centralno in lokalno ravni. Izboljšanje ponudbe osnovnih javnih storitev za vse skupnosti je prednostna naloga, tudi zato, da se zmanjša povpraševanje po storitvah vzporednih struktur, ki še vedno delujejo v večini občin s prevladujočim srbskim prebivalstvom.

Pri svobodi izražanja je bil dosežen napredek z vzpostavitvijo regulativnega okvira za neodvisne medije in ustanovitvijo dveh novih akademskih ustanov za spodbujanje kakovostnega novinarstva. Sprejeta je bila zakonodaja za boj proti diskriminaciji, ki pa jo je treba v celoti uveljaviti, da bo ustrezno varovala pravice najbolj ranljivih skupin, predvsem otrok in žensk. Varuh človekovih pravic ima še naprej odločilno vlogo pri zaščiti človekovih pravic in manjšin.

Na Kosovem je bilo nekaj institucionalnega prizadevanja, da se obsodijo nasilna dejanja proti manjšinam, poveča zastopstvo manjšin in spodbudi vrnitev beguncev, vendar so ostala na ravni deklarativnih izjav, ki niso spodbudile dejanj na lokalni ravni. Tako ostaja položaj manjšin še naprej izjemno težak. Uporaba manjšinskih jezikov v organih na centralni in občinski ravni je nezadostna in ovira sodelovanje v institucijah. Nerešen je tudi dostop manjšin do javnih storitev. Kar zadeva vrnitev beguncev in notranje razseljenih oseb, je število povratnikov še vedno zelo majhno. Negotovost glede prihodnjega statusa Kosova, bojazni glede varnosti in slabe zaposlitvene možnosti ne spodbujajo vrnitev kosovskih Srbov in pripadnikov drugih skupnosti. Posebna skrb je potrebna za zagotovitev trajnostnih sredstev preživljanja za vse manjšinske skupnosti na Kosovem, zlasti nujni pa so ukrepi za rešitev položaja romskih skupnosti, predvsem tistih, ki živijo v nezdravih razmerah.

Obnovljen je tehnični dialog z Beogradom in povečalo se je sodelovanje Kosova v pobudah za regionalno sodelovanje.

Začetek razprav o prihodnjem statusu Kosova je izziv za vso regijo. Odločenost vseh strani, da vztrajajo pri svoji zavezanosti večetničnemu, stabilnemu in demokratičnemu Kosovu, bo odločilno pripomogla k sklenitvi trajnostne rešitve, ki bo okrepila varnost in stabilnost regije ter nadaljnje napredovanje Kosova na poti do EU.

Gospodarstvo Kosova deluje v nastajajočem okviru delujočih tržnih načel. Več odločnih reformnih prizadevanj bo potrebnih za odpravo hujših pomanjkljivosti na področju konkurenčnosti.

Denarna stabilnost je še naprej zagotovljena z uporabo eura kot glavne valute v obtoku. Inflacija je upadala v drugi polovici leta 2004 in na začetku leta 2005. Nadaljevale so se strukturne reforme, zlasti se je pospešila privatizacija podjetij v družbeni lasti. Dve podjetji v javni lasti sta se registrirali. Oblasti so še naprej spodbujale liberalno trgovino in politiko trga dela ter zagotavljale razmeroma neomejen vstop na trg in na splošno spodbudno podjetniško okolje. V okviru pospešene privatizacije je bilo nekaj manjših tujih neposrednih naložb.

Toda gospodarska rast je bila nizka, tudi zaradi manjše podpore tujih donatorjev in premalo dinamičnega gospodarstva. Stopnja brezposelnosti ostaja visoka, precejšen je tudi primanjkljaj tekočih računov. Prepletenost politik ni bila popolnoma ustrezna: zlasti precejšnje povečanje porabe je povzročilo nastanek občutnega proračunskega primanjkljaja leta 2004. Prestrukturiranje podjetja za električno energijo se je zavleklo predvsem zaradi pomanjkanja sredstev za financiranje naložbenih potreb. Izziv ostaja tudi uveljavitev premoženjskih pravic. Razvoj in naložbe zasebnega sektorja ovirajo pravna negotovost ter slabosti pri izvajanju zakonodaje in uveljavljanju pogodb. Umik s trga je težaven in dolgotrajen postopek predvsem zaradi slabosti v sodstvu. Gospodarsko dejavnost še naprej ovira nezadostna osnovna infrastruktura. Dvig realnih plač je zmanjšal izvozno konkurenčnost Kosova.

Kosovo je napredovalo glede približevanja zakonodaje **evropskim standardom** na mnogih področjih, čeprav neenakomerno.

Usklajenost nove zakonodaje in politik s pravnim redom Skupnosti se na splošno preverja že na stopnji oblikovanja in prvih osnutkov v resornih ministrstvih in na Uradu za evropske povezave. Sedem ministrstev je ustanovilo oddelke za evropske povezave, nekatere podpirajo zunanji izvedenci. Primanjkuje kvalificiranih lokalnih izvedencev za pravo EU, težave so pri prevajanju novih pravnih aktov. Kljub napredku nobena od teh struktur javnih služb ni v celoti konsolidirana, parlamentarni odbor za mednarodno sodelovanje in evropske povezave tudi še ne deluje v celoti.

Na področju *notranjega trga* je bil napredek storjen s sprejetjem nove zakonodaje. Revidirani zakon o *javnih naročilih* temelji na predpisih EU, vendar je še v obravnavi v Skupščini. Na področju *zakonodaje o intelektualni lastnini* ni napredka. Pozitiven premik se je zgodil na področju *carine*, predvsem z uvedbo integrirane tarife za Kosovo in carinskega zakonika. Nekaj dela je bilo opravljenega na področju *obdavčenja*, na katerem še poteka prilagajanje zakonodaje pravnemu redu Skupnosti. Kosovo je leta 2005 prešlo na poenoten sistem dveh vrst davka na dohodek. Izboljšati je treba usposobljenost davčne uprave za pobiranje in nadzor, lotiti se je treba goljufovih dejanj pri trošarinah.

Na področju *sektorskih politik* se je nadaljevalo izvajanje Evropske listine za mala in srednje velika podjetja. Razglašen je bil zakon o podpori malim in srednje velikim podjetjem. Možnosti *kmetijstva* na Kosovu so kljub potencialom slabo izkoriščene, lotiti se je treba glavnih izzivov, denimo slabe infrastrukture, premoženjskih pravic, neustreznih posojil, neučinkovitih mehanizmov za nadzor kakovosti in slabe izobrazbe. Na področju *okolja* je Kosovo napredovalo pri približevanju pravnemu redu Skupnosti s sprejetjem zakonodaje o kakovosti vode in zraka ter z občinskimi predpisi o presoji vplivov na okolje. Vlada je odobrila strategijo za varstvo okolja, petletni okoljski akcijski načrt pa se še pripravlja. Delo je bilo opravljeno na področju *prometa*, kjer Kosovo sodeluje pri regionalnih prometnih pobudah. Prištinsko letališče je prešlo pod nadzor civilne uprave in je postalo registrirana družba. Kosovo sodeluje pri širitvi skupnega evropskega zračnega prostora na jugovzhodno Evropo. Na področju *energetike* je Kosovo podpisnik Pogodbe o energetski skupnosti jugovzhodne Evrope. Na področju telekomunikacij in poštnih storitev so leta 2005 začele veljati nove poštno številke.

Na področju *pravosodja, svobode in varnosti* je položaj še vedno nezadovoljiv. Nekaj dela je bilo opravljenega z vzpostavitvijo pravnega okvira za boj proti *pranju denarja*, še vedno pa je treba izboljšati izvedbene mehanizme. Vzpostaviti je treba še celovito strategijo boja proti *prepovedanim drogami*, in sicer v zvezi s prometom z drogami in čedalje večjo lokalno

zlorabo drog. Prenos pooblastil na policijsko službo Kosova še ni končan. Potrebno je nadaljnje večanje zmogljivosti, zlasti za preiskave ter upravljaljske in vodstvene spretnosti. Več dela bo potrebnega pri pregonu storilcev kaznivih dejanj in uveljavljanju pravne države. Treba je pospešiti *boj proti organiziranemu kriminalu* in finančnemu kriminalu ter razviti lokalne zmogljivosti zaradi vseh prihodnjih prenosov pooblastil na lokalne organe.

Turčija

Politična tranzicija v Turčiji se nadaljuje in država še naprej zadostno izpolnjuje kopenhagenska **politična merila**. Veljati so začele pomembne zakonodajne reforme, ki bi morale povzročiti strukturne spremembe pravnega sistema in zlasti sodstva. Vendar se je proces sprememb leta 2005 upočasnil, uveljavljanje reform pa ostaja neenakomerno. Kršitev človekovih pravic je manj, vendar še vedno so, zato je nujno, da se začne izvajati veljavna zakonodaja, na nekaterih področjih pa sprejmejo nove zakonodajne pobude. Več navora je potrebnega na področju temeljnih svoboščin in človekovih pravic, zlasti svobode izražanja, pravic žensk, verske svobode, sindikalnih pravic, kulturnih pravic, potreben je tudi odločnejši boj proti mučenju in slabemu ravnanju. Turčija bi morala reformni proces bolj povezati z delom vseh javnih organov. Svojo zavezanost nadaljnjim političnim reformam bi morala pokazati z otipljivejšimi dosežki, ki koristijo vsem turškim državljanom ne glede na njihovo poreklo.

Kar zadeva *demokracijo in pravno državo*, so se začele izvajati pomembne strukturne reforme, zlasti na področju delovanja sodstva. Vseh šest zakonov, navedenih v priporočilu Komisije leta 2004, je začelo veljati. Vendar dejansko izvajanje poteka neenakomerno. Po eni strani več sodnih odločb kaže, da je delo sodstva čedalje bolj usklajeno s sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice. Po drugi strani so se številne sodne odločbe, zlasti v zvezi z izražanjem mnenja o tradicionalno občutljivih temah, končale s pregonom in obsodbami. Nadaljevale so se reforme odnosov med civilnim in vojaškim področjem, vendar ima vojska še vedno močen vpliv, zlasti s svojimi javnimi izjavami o političnem dogajanju in vladni politiki.

Na področju *človekovih in manjšinskih pravic* je vtis kljub določenemu napredku različen. Kar zadeva boj proti mučenju in slabemu ravnanju z zaporniki, so začeli veljati številni novi predpisi, ki so dopolnili že veljaven izčrpen zakonodajni okvir, in število primerov takega ravnanja se je zmanjšalo. Toda poročila o mučenju in slabem ravnanju so še vedno pogosta, storilci pa vse prevečkrat ostanejo nekaznovani.

Na zakonodajnem področju je bil dosežen napredek pri uveljavljanju temeljnih svoboščin, zlasti z začetkom veljavnosti novega kazenskega zakonika in novega zakona o združenjih, in organizacije posameznikov in civilne družbe dejansko uživajo več svobode kot v preteklosti. Vendar so posamezniki še vedno preganjani in sojeni zaradi izražanja mnenja, dejavnosti nekaterih združenj pa so še vedno omejene. Sodni postopki na podlagi člena 301 se bodo zato pozorno nadzorovali.

Prav tako so še vedno pogosta poročila o neprimerni rabi sile varnostnih enot pri obvladovanju demonstracij. Kar zadeva svobodo vere, verske manjšine in skupnosti kljub nekaterim ad hoc ukrepom še vedno nimajo urejenega statusa pravne osebe. Za reševanje njihovih težav je nujno sprejeti celovit zakonodajni okvir v skladu z evropskimi standardi. Pravicam žensk se namenja več pozornosti, toda nasilje nad ženskami je še vedno resen problem.

Uveljavljanje kulturnih pravic je negotovo, kljub večji strpnosti do rabe drugih jezikov poleg turščine. Radiotelevizijske oddaje v kurdskem jeziku še niso dovoljene, tečaji kurdskega jezika so ukinjeni, politiki, ki v nekaterih okoliščinah govorijo kurdsko, so postavljeni pred sodišče. Pristop Turčije do manjšin in kulturnih pravic je še vedno restriktiven.

Čeprav je konsenz glede potrebe po reševanju gospodarskih, kulturnih in socialnih vprašanj na jugovzhodu države čedalje močnejši, pa je konkretnega napredka na tem področju malo, po ponovnem izbruhu nasilja kurdske PKK pa se je varnostni položaj še poslabšal. Notranje razseljene osebe se srečujejo s številnimi težavami.

Kar zadeva *regionalna vprašanja*, je turška vlada večkrat ponovila svojo zavezanost celoviti rešitvi ciprskega vprašanja v skladu z načrtom generalnega sekretarja ZN. Turčija je 29. julija podpisala Dodatni protokol o prilagoditvi Pridružitvenega sporazuma med ES in Turčijo zaradi pristopa desetih novih držav članic. Istočasno je Turčija v enostranski izjavi navedla, da ta podpis ne pomeni uradnega priznanja Republike Ciper. EU je 21. septembra sprejela izjavo, v kateri je navedla, da turška izjava ne vpliva na obveznosti Turčije, ki izhajajo iz Dodatnega protokola. EU je v izjavi poudarila, da je priznanje vseh držav članic nujna prvina pristopnega procesa. Poudarila je tudi, da je treba podpirati prizadevanja generalnega sekretarja ZN za celovito rešitev ciprskega vprašanja, ki bi pripomogla k miru, stabilnosti in skladnim odnosom v regiji. Turčija še naprej daje veto na ciprsko članstvo v nekaterih mednarodnih organizacijah ter k Wassenaarskemu sporazumu o kodeksu ravnanja pri izvozu orožja in o blagu z dvojno rabo. Odnosi med Grčijo in Turčijo se še naprej pozitivno razvijajo. Toda kljub 31 krogom pogovorov po letu 2002 se strani še nista znali dogovoriti o celoviti rešitvi tega mejnega spora.

Kar zadeva **gospodarska merila**, Turčija lahko velja za delujoče tržno gospodarstvo, kolikor bo vztrajala pri nedavnih stabilizacijskih in reformnih dosežkih Srednjeročno bi morala biti sposobna vzdržati pritisk konkurence in se spopasti s tržnimi silami v Uniji, če bo vztrajala pri svoji stabilizacijski politiki in se odločno lotila strukturnih reform.

Pomemben napredek je v zadnjem letu dosegla pri makroekonomski stabilizaciji. S strogo in previdno uporabo politik je nadaljevala fiskalno konsolidacijo, izboljšala dinamiko zadolženosti in dodatno znižala inflacijo, gospodarska rast pa je ostala močna. Precejšen napredek je viden pri izboljšanju finančnega upravljanja in nadzora, zaradi česar se je povečala fiskalna preglednost. Nadaljuje se pomembna prenova sistema socialne varnosti in zdravstvenega varstva. Zaporedne izboljšave nadzornega in regulativnega okvira za bančni sektor in napredek pri privatizaciji postopoma krepijo finančno disciplino gospodarskih subjektov in izboljšujejo turško poslovno in naložbeno okolje. Povečale so se tuje neposredne naložbe.

Da bi se ta proces okrepil, je treba nadaljevati makroekonomsko stabilizacijo s proračunskimi omejitvami. Nedavno močno povečanje primanjkljaja tekočih računov je treba pozorno nadzorovati in se pripraviti na takojšnje ukrepanje. Stabilizacijski proces je treba podpreti in okrepiti z nadaljnjimi strukturnimi reformami, ki so usmerjene zlasti v krepitev pravne države, pospeševanje privatizacije in prestrukturiranja podjetij, odpravo neravnovesij na trgu dela in zmanjševanje sive ekonomije. Dodeljevanje sredstev mora biti učinkovitejše, zlasti je potrebna reforma ključnih trgov. Spoštovati je treba omejitve obsega sredstev za plače. Nadaljevati je treba reformo proračunskih postopkov javne porabe ter zagotoviti polno izvajanje izboljšanih regulativnih in pravnih okvirov.

Kar zadeva **sposobnost Turčije, da sprejme in izvaja pravni red Skupnosti**, je bil po letu 2004 opazen napredek, čeprav neenakomeren. Turčija je napredovala na področju *prostega pretoka blaga*, zlasti kar zadeva izvajanje določb po novem pristopu, vključno z možnostjo, da Turčija prijavi organe za ocenjevanje skladnosti, ter tržnega nadzora. Na drugih področjih, tj. področjih starega pristopa in neusklajenih področjih, se ni zgodilo nič. Promet izdelkov še ni popolnoma prost, kljub carinski uniji ES-Turčija.

Prosti pretok kapitala se je nekoliko izboljšal. Nekatere omejitve so odpravljene, toda tujcem nista dovoljena nakup nepremičnin in udeležba v nekaterih gospodarskih sektorjih. Pozitiven premik je bil na pomembnem področju pranja denarja, vendar zakonodaja še ni popolnoma prilagojena.

Nekaj napredka je bilo pri *pravu družb*, zlasti v zvezi z računovodskimi standardi in revizijo. Prilagoditev v tem poglavju je omejena.

Prilagoditev na področju *pravic intelektualne lastnine* je precejšnja in še napreduje. Nekaj napredka je bilo pri uveljavljanju zakonodaje, vendar je to še vedno najšibkejši del sistema.

Na področju *konkurence* so določbe o podjetjih (protimonopolna zakonodaja, nadzor združevanja) zadovoljivo prilagojene, njihovo izvajanje zadovoljivo zagotavlja organ za konkurenco. Po drugi strani pa ni nobenih sprememb pri prilagoditvi ali uveljavljanju zakonodaje o državnih pomočeh. Kljub posebnim dvostranskim obveznostim ostaja tako prilagoditev omejena. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti državnim pomočem za jeklarski sektor.

Nekaj premikov je bilo na področju *finančnih storitev*, zlasti v sektorju zavarovalništva in dodatnega pokojninskega zavarovanja. Utrditi je treba napredek v bančnem sektorju. Splošna prilagoditev na tem področju pa je omejena, okrepiti bi bilo treba upravno usposobljenost.

Na področju *informacijske družbe in medijev* je bilo nekaj napredka v zvezi z elektronskimi komunikacijami in informacijsko tehnologijo, kjer se je liberalizacija nadaljevala, ter s storitvami informacijske družbe. Za učinkovitejše izvajanje zakonodaje je treba še izboljšati upravno usposobljenost. Nedavni napredek in splošna prilagoditev na področju avdiovizualne politike ostajata omejena.

Napredek je omejen tudi na področju *kmetijstva in ribištva*. Nekaj pobud je bilo v zvezi z razvojem podeželja, vendar jih je treba okrepiti. Na splošno sta prilagoditev in upravna usposobljenost zelo omejeni.

Precej omejena je tudi prilagoditev na področju *varnosti živil, veterinarske in fitosanitarne politike*. Prilagoditev je boljša na nekaterih specifičnih sektorskih delih splošne politike živil, vendar tudi nedokončana, izvajanje pa je po vsem sodeč težavno. Splošni okvir veterinarske politike ni vzpostavljen. Vendar je uprava začela opredeljevati težave na terenu in ugotavljati, katere upravne spremembe so potrebne za njihovo reševanje. Pri fitosanitarni politiki je bilo nekaj manjšega napredka. Precej bo treba izboljšati upravne strukture.

Na področju *prometa* je napredek različen glede na vrste prevoza. Nekaj napredka je bilo pri cestnem prevozu, kjer je prilagoditev hitrejša, izvajanje pa ni popolno. V železniškem sektorju so potrebne precejšnje zakonodajne in institucionalne reforme. Na področju pomorskega prometa je nekaj napredka pri prilagoditvi zakonodaje in krepitvi upravne usposobljenosti. Napredek je opazen tudi pri zračnem prevozu, splošna prilagoditev pa je omejena. Na

področju *energetike* je mogoče opaziti splošen napredek, predvsem v zvezi z varnostjo dobave in obnovljivo energijo. Nekaj napredka je bilo pri vzpostavitvi notranjega trga za energijo, nič pa ni bilo storjenega v zvezi z državnimi pomočmi temu sektorju ali energetsko učinkovitostjo. Če bo Turčija začela razvijati zmogljivosti za proizvodnjo jedrske energije, bo treba okrepiti upravno usposobljenost za zagotavljanje visoke stopnje jedrske varnosti. Pozitivne spremembe so se zgodile na področju zaščite pred sevanjem

Napredek pri politiki *obdavčevanja* je omejen, tako v zvezi z neposrednim kot s posrednim obdavčevanjem. Turški davčni sistem je na splošno delno usklajen s pravnim redom Skupnosti, precej pa ga je treba še prilagoditi. Obseg sive ekonomije ostaja nerešen problem. Upravno usposobljenost je treba močno okrepiti.

Nekaj napredka je bilo na področju *statistike*, zlasti pri klasifikacijah in sektorski statistiki. Prilagoditev je trenutno omejena, vendar se nadaljuje sodelovanje med Eurostatom in Državnim uradom za statistiko. Nekaj napredka je bilo na področju *zaposlovanja in socialne politike*. Prilagoditev je precej napredovala v zvezi z zdravjem in varnostjo pri delu, precej naporov pa bo potrebnih na področju socialnega dialoga, enakosti med spoloma in nediskriminacije. Turčijo čaka veliko dela pri izvajanju zakonodaje in krepitvi upravne usposobljenosti.

Turška strategija na področju *industrijske politike* je večinoma usklajena z osnovnimi načeli EU. V času od zadnjega poročila je bilo opaziti dodaten napredek zlasti v zvezi s politiko MSP. Napredek na področju *regionalne politike in koordinacije strukturnih instrumentov* je neenakomeren. V času od zadnjega poročila ni bilo nič storjenega v zvezi z ozemeljsko razdelitvijo in načrtovanjem. Turčija je napredovala pri zakonodajnem okviru ter finančnem upravljanju in nadzoru. Precej naporov bo potrebnih za vzpostavitev institucionalnih struktur. Na državni in regionalni ravni je treba ustanoviti uprave, ki se ukvarjajo z regionalno politiko, in jih nato nadgraditi.

Na področju *sodstva in temeljnih pravic* je Turčija napredovala pri prilagoditvi standardom in praksam EU v zvezi s sodstvom in ukrepi proti korupciji. Vendar je treba neodvisnost in učinkovitost sodstva zagotoviti z dodatnimi ukrepi. V zvezi s korupcijo je treba izboljšati učinkovitost ustreznih organov, ki se ukvarjajo z bojem proti korupciji, in ozavestiti javnost, da je korupcija hudo kaznivo dejanje.

Turčija je še naprej prilagajala zakonodajo pravnemu redu EU na področju *pravosodja, svobode in varnosti*. Turška zakonodaja je delno usklajena s pravnim redom Skupnosti. Napredek je potreben na številnih področjih: sprejeti je treba zakon o varstvu osebnih podatkov, sprejeti in izvajati nacionalni akcijski načrt o upravljanju meja, izvajati nacionalni akcijski načrt o priseljevanju in azilu, odpraviti geografsko omejitev Ženevske konvencije in razviti sodelovanje med ustanovami.

Pri *okolju* je bil napredek Turčije omejen. Na splošno je stopnja prenosa pravnega reda Skupnosti nizka, razen na področju ravnanja z odpadki in hrupa, kjer je prenesene zakonodaje več. Slabo izvajanje in uveljavljanje še vedno vzbujata zaskrbljenost. Turčija mora vključiti okoljsko politiko v opredelitev in izvajanje vseh ostalih politik.

Prilagoditev na področju *zdravja in varstva potrošnikov* poteka enakomerno. Napredek je bil zlasti opazen pri izvajanju ukrepov, ki niso povezani z varnostjo. Pri ukrepih, povezanih z varnostjo, ni bilo napredka. Nekaj premikov je bilo na področju javnega zdravja, zlasti v zvezi s tobakno zakonodajo. Okrepiti je treba upravno usposobljenost.

Določbe v zvezi s *carinsko unijo* so večinoma prilagojene, usklajene so tudi z dvostranskimi sporazumi ES-Turčija. Vendar mora Turčija svoj carinski zakonik prilagoditi carinskemu zakoniku EU. Uporaba necarinske zakonodaje v prostih conah in nadaljnje slabosti pri uveljavljanju pravic intelektualne lastnine pri carinskem nadzoru vzbujajo skrb.

Na področju *zunanjih odnosov* Turčija večinoma upošteva trgovinske vidike politike EU, saj ta obveznost izhaja iz carinske unije ES-Turčija. Zlasti je treba omeniti sklenitev novih sporazumov o prosti trgovini s tretjimi državami. Turčiji je večinoma uspelo prilagoditi zakonodajo splošnemu sistemu preferencialov ES. Na področju *skupne zunanje in varnostne politike* je prilagoditev velika. Dodatno so se izboljšali dvostranski odnosi s sosednjimi državami, tudi z Grčijo. Meja z Armenijo je še vedno zaprta. Turčija in EU različno razlagata dogovor „Berlin plus“ med Natom in EU, ki ovira strateško sodelovanje EU in Nata pri kriznem upravljanju.